

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ad Dialogu[m] || Syluestri Prieratis M[a]g[ist]ri || Palatij
de potestate Pape || Respo[n]sio F. Martini Lu-||ther.
Augustine[n]sis,|| Uuittenberge**

Luther, Martin

[Leipzig], [1518]

VD16 L 3670

[Text]

urn:nbn:de:hbz:466:1-32364

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, SYLVESTRO PRI-
crati, ordinis Prædicatorū, Sacræ Theologiæ Professori
celeberrimo, Sacriq; Palatii Apostolici Magistro, F.
Martinus Luther Augustinianus, æternam in
Christo Salutem.

Erue[n]it ad me Reuerēde Pater, Dialog⁹ ille
tuus, satis superciliosus, & plane tot⁹ Italic⁹ &
Thomisticus. In quo etsi caularis, te iam se-
nem armisq; desuetū, denuo meis uerbis ad
certamen impelli, tamen uelut Entell⁹ ille de
me Darete (ut ais) referre paras uictoriā in-
sp[er]ato. nisi q̄ eo ipso Dareta magis q̄ Entel-
lum exhibes, q̄ rumores ponis ante salutem, & (ut dicitur) En-
comium ante uictoriam. Age igitur, fac quod facis, fiat uolun-
tas domini. Vale.

¶ Omitto fundamēta tua, quorū intelligētiā magis suspicor
q̄ capio. Et more exemploq; tuo, mihi quoq; fundamenta iaci-
am necesse est.

¶ Primū est illud B. Pauli, omnia probate, quod bonū est
tenete. & Gal. II. Si angelus de cœlo, aliud uobis Euāgelisauerit
q̄ accepistis, anathema sit.

¶ Secundū est illud B. Aug. ad Hierony. Ego solis eis libris,
qui Canonici appellantur, hunc honorem deferre didici, ut
nullum scriptorem eorum errasse, firmissime credam. Ceteros
autē q̄talibet doctrina / sanctitateq; polleāt, non ideo uerū esse
credo, quia illi sic senserunt &c.

¶ Tertium, illud Cle. de pœ. & re. c. abusio[n]ibus. Quæstorib⁹
nihil licere (in ueniis prædicandis) proponere populo, q̄ quod
in eorū lris p̄tinet, hoc ē, qd̄ tu dicis, ea quæ Ecclia de fctō facit.

¶ His fundamentis, si me intelligis, simul intelligis, totū
tuum dialogū funditus euersum. Nam tu perpetuo uerborum
textu, non nisi nuda uerba ponis, aut solas opiniōes Diui Tho-
mæ mihi nunc demū decantās, qui æque (ut tu) nudis uerbis
incedit, sine scriptura, sine patrib⁹, sine Canonib⁹, deniq; sine
ullis rationib⁹. Ideoq; meo iure, id est Chriana libertate, te & il-
lum simul reiicio & nego. immo ita cogit me autoritas funda-

menti primi & tertii, & suadet exemplū Augustini in fundamēto Secundo. Nam si apud Iurecōsultos puerbiū recipitur. Turpe est Iuristā loqui sine textu, tu uide, q̄ sit honorificū Theologū (qui maxime oīm debet) loqui sine textu, quē Ap̄tus iubet calceatū esse pedib⁹, in preparatiōe Euāgelii, & Episcopū potētem, non in Syllogismis & opiniōibus hominū, Sed in doctrīa sana, nimigē ea, quā alibi diuinitus inspiratā uocat. Hoc em̄ consiliū si fuisset seruātū, minus nunc Ecclia haberet inutilium quæstionum & opiniōnū. & plus Euāgelii, & Christianæ ueritatis.

¶ Iam accedamus & iudicemur simul.

¶ Primo. Quatuor falsitates in tribus primis p̄clusionibus a me cōprehensas pronuncias. Primā, q̄ saluator impossibile iusserit, scilicet fideles oīm tēpore habere actū penitentiæ, interioris uel exterioris. Cū enim dicat. Agite, nō loquit de habituali interiorē p̄nitentia, quæ sola p̄petua est, & consequenter loquit de actuali interiori uel exteriori. Agere enim uel actus, uel nō sine actu est.

¶ Hæc tua. Vere tua sunt. i. adeo Scholastica & Thomistica/immo Aristotelica, ut me pigeat & tædeat ea confutare. Rogo, ubi hic Scriptura, patres, aut Canones sonant? Deinde miror, q̄ iuxta Peripateticā istā Theologiā, uerbū illd̄ agite, nō ad solā internā actionē retulisti. Item, qd̄ si & ego tua industria usus, te calūniarer & dicerem. Omnē uitam (quod ego posui) nō esse idem, quod oīm tempore (quod tu interpretaris) Sed tamē admitto, nec duriter agam tecum, reuerbor canos tuos & dignitatē tuā, Rem ipsā tueri conabor

Ideo paulo fusi⁹ hic tecum fabulabor, ut iam secundo totum tuum Dialogum subuertam.

¶ Primū, falleris Reuerēde pater in uerbo, agite, q̄si id actum importet, quē p̄tra habitū distinguas. Idem est em̄, agite p̄nitentiā, quod, p̄niteat uos, seu, ut ausus est īterpres latinus. act. II. P̄nite mini & saluamini &c. Nam & gr̄ci Metanoite (quod p̄nitentiā agite, transferūt) resipiscite, seu ad mentem & cor redite, significat.

¶ Secundū, habitualis illa p̄nitentia, nec a uōbis intelligibilis, nec uulgo tradibilis, nulla est apud me, Sed a uobis conficta ex Aristotele. p̄sertim, si qualitatē quandā in anīa p̄petuā & ociosam intelligitis. aut doce eam ex Scrip, Patrib⁹, Canonib⁹.

bus, rationib⁹. Nolo (ut scias) te, aut S. Thomá, nudos habere Magistros, in his reb⁹, quæ ad animã pertinet, quæ solo uerbo dei uiuit & pascit, ideoq; unus est eius Magister Christus. Hunc aut in te loquentem non audio, Sed Aristotelem & hominem.

Tertiũ, pessime facis, q; negas, saluatore impossibilia iussisse, plusq; pessime facis, q; hoc falsitatẽ audes appellare. Idõ enĩ semper orare oportet, Dimitte nobis debita nr̃a, q; nũq; facimus/ aut implem⁹ madata dei. Nec possum⁹ in hac uita implere. Sicut B. Aug. locupletissime p̃tra Donatistas & Pelagianos testat. Sed & Paul⁹ Ro. VII. q̃ritur se captiuari in legum peccati, & nõ facere bonũ, quod uult. Similiter & Gal. V. Caro cõcupiscit aduersus spiritũ, & spirit⁹ aduersus carnẽ. Hæc enĩ sibi aduersantur, ut non ea quæ uultis faciatis. Istæ sunt ini. nicitiæ, quas posuit deus inter semen serpentis & semẽ mulieris. i. inter carnem & spiritũ, inter cõcupiscentiã & charitatẽ. Qd̃ ergo nõ omni tempore pœnitent⁹ & respicim⁹ uitiũ ẽ, licet impossibile sit fieri. Cõclusit enĩ deus om̃es sub peccatũ, ut omniũ misereatur.

¶ Quartũ, Om̃es Doctores Eccliaſtici sentiũt meũ, null⁹ aut tecũ. Sic enĩ B. Aug. totã fidelĩũ uitã, crucẽ & martyriũ esse pronũciat. Quẽadmodũ & Job VII. Militiã seu tentationẽ uocat, uitã hominis super terrã. Et B. Bern. Stare in uia dei, & nõ p̃ficere, est deficere. Et alibi Vbi incipis nolle fieri melior, definis esse bonus. Et hoc est, qd̃ in Psal. Vita iusti uocatur, uia, semita, nõ domus aut status, ut uitã eius quẽdam cursum, & nõ statum esse doceat. Sicut de Christo oĩm iustorũ archetypo dicit. Exultauit ut gygas ad currendã uiam. Sed hanc uiam semper currere, nõ potest homo, nisi dilateſ cor eius. iuxta illud, uiam mand. t. curre, cum dilataſti cor meũ. Hæc est illa Renouatio mentis, quã Ap̃tus Paul⁹ (non ut tu) intermittendã, sed de die in diem, de claritate in claritatẽ, in eandem, quã in Ch̃ro est, formã p̃mouẽdã docet, Sed nõ ex nobis, immo sicut a spiritu domĩ & c. quia p̃ceptum est impossibile & c.

¶ Quintũ, In om̃i bono opere, potius agunt, q̃ agunt filii dei, sicut Ro. VII. dicit. Qui spiritu dei agunt, hi filii dei sunt. Et ea opera (oĩm, qui remotiorẽ Theologiã gustauerũt iudicio) sunt optima, quæ sine nobis, in nobis operatur Christus. et ea fere pessima, quæ iuxta Aristotelis pessimã doctrinã, nobis eligen-

tibus, & (ut uocant) libero arbitrio mediante/operatur. Sic enim fit, ut optime ieiunet, qui alia meliora meditatus, ne cogitat quidē an ieiunet. Hic enim longissime omnium, ab edendi cupiditate separatur. Non autē ita, qui se sentit & proponit ieiunare. Ita qui sancta meditatatur, aut ea, quæ suæ sunt uocationis, operatur intentus, quibus, cum a uitiis abstrahit, uel abstractū cōseruat, sine dubio uerissime pœnitet, si tamē id amore dei, nō sui causa faciat. Quia id demū est uiuā & uerā pœnitentiā agere, animū a uitiis propter deū separare, & separatum seruare, magisq; separare. Tu uero, qui sacramentalē illam & initialem pœnitentiā ob oculos tantū uerfas, cuius feruor & tumultus durare non potest, sine miraculo, inuenisti impossibilitatem.

¶ Secundā falsitatē meā ita pronuncias. Verbū Christi dicētis, pœnitentiā agite, nō potest intelligi de sacramentali pœnitentiā. Hanc falsitatē esse, sic ostēdis. Tripliciter (inquis) pœnitentiā dici cōsueuit, Primo est uirtus quædā, cuius obiectū est pctiū, sub rōne emēdabilis, act⁹ uero eius est dolor uolūtatis de peccato, Ipsa uero est habitus moralis / eliciēs dictū actum, respectu prædicti obiecti. Secūdo pœnitentiā est sacramētū, cuius partes sunt, Contritio, Cōfessio, satisfactio. Tertio accipitur uulgariter, p satisfactioe iniūcta a sacerdote, & omī carnis mortificatione &c. Hæc Syluester.

¶ Martinus. Iste ne est quæso Cæstus ille immani corpore Entellin⁹, quo audaculū hunc Dareta, cœuentabis? Doleo & iam pœniteo, me adeo p̄tempſisse quendam tuæ sectæ patrem in nostra Germania, qui p̄tra meas easdē Positiōes, & ridicule, & inepte pugnavit. Longe tamē acuti⁹ & docti⁹ q̄ tu. Et nisi canos tuos uererer (sicut me decet) profecto hanc tuam distinctiōnē, pro dignitate tractarem

¶ Primo, quis dedit tibi, aut Diuo Thomæ hanc potestātē, ut uerbū simplicissimū / simplicissimi & unici Doctōris Ch'i, in tres diuideres sectas? Hoc cōtine est Scripturā interpretari, an potius dilacerari? Qua Scrip. quibus patribus, quibus rōnibus hanc distinctiōnem stabiles quæso? Thomæ, non credo. Syluestrum, & si Palatii Magistrum, nego.

¶ Secundū, iterum ructuas Aristotelicā philosophiā de uirtute morali, de obiecto, de actu elicitō. quasi ego talia nunq̄ audie-

tim, deinde quæ talia sunt, ut in populo doceri non possint, nec ad Scripturæ intelligentiam utilia, portenta dumtaxat uerborum, non nisi ad contentiones fouendas conficta.

¶ Tertio, pœnitentiã uirtutẽ dolorem uoluntatis definis. Qua rogo autoritate? Tua? Quid hæc ad Martinum?

¶ Quarto, quod est oĩm acutissimũ, immo immanissimus cæstus Entelli, q̄ pœnitentiã primo mō uirtutẽ distinguis, a pœnitentia tertio modo, quã uocas, omnẽ carnis mortificationem. Ergo pœnitentiã uirtus nõ mortificat carnẽ: Quid ergo facit? Viuificat carnẽ? uel finit uiuere carnẽ? Quod aut non mortificet carnẽ, tuã illa pbat acutissima distinctio, quia pœnitentiã primo modo nõ est pœnitentia tertio modo. Hoc sic intelligo. Pœnitentiã dolor uoluntatis, q̄ uere mortificatõr carnis est, nõ mortificat carnem. Si hæc German⁹ diceret, frigidũ cœlũ culparem. Nunc, quia Italus hæc dicit, sub ardenti cœlo degens, quid præterdam, nõ inuenio. Nisi q̄ uerũ te in Ep̄la dicere credo. sc̄z te & senem esse, & in cõmentariis Thomæ, non tam implicitũ, q̄ immersum, immo submersum credo.

¶ Quinto, Pœnitentiã secũdo modo satisfactiõnẽ etiam esse dicis. Item tertio modo satisfactiõnẽ esse dicis. Et primo mō si est dolor uoluntatis, non potest fieri, quin & ipse dolor satisfactiõnẽ operet. Rogo quot nobis tandem distingues satisfactiõnes? Hæc ideo impugno, ut hanc tuã distinctiõnem, denuo septem aliis noue confictis distinctiõnib⁹ defendas, more sacre scholasticæ Theologiæ. Et tum dicas, omnes nihilominus in uerbo Ch̄i intellectas. ut persuadeas mihi, doctrinam Ch̄i sine Thomæ & Syluestri distinctiõibus intelligi nõ posse, id em̄ op⁹ est ut persuadear. Qui Christũ, nisi sine Thõa, intelligi uix credo.

¶ Septimo, Libera me queso ex his angustiis meis. Si uerbum Christi p̄t intelligi de sacramentali pœnitentia, p̄sertim tertia eius parte, idest satisfactiõe. Verbũ aut Christi est p̄ceptũ immutabile. Quomō fit, ut sacerdotalis potestas, sacramentalẽ satisfactiõnẽ mutet, dando indulgentias & remissiões satisfactiõnis? Nonne uides, uel aliã esse satisfactiõnẽ sacramentalẽ, quã Papa remittit, sc̄z Eccl̄iasticã. uel si eadẽ est, nullas esse prorsus remissiões, & indulgentias esse meras illusiones, & simulatas remissiões? Nõ em̄ remittere p̄t homo, qd̄ deus p̄cepit & ligauit.

C Septimo, Si satisfactio cōprehendit in pœnitētia secundo & tertio modo, utraq; autē est quæ a sacerdote iniungit. Rogo quō stabit hæc distinctio? Sacramentalis em̄ satisfactio non est nisi quæ a sacerdote imponit, & eadem est (te autore) quæ tertio modo accipit. Iure mihi ueniam dabis, si hæc non capio. Aeneū em̄ caput, & nasum ferreū habeo .i. indocile & incapax tantæ tuæ Theologiæ ingenium, si ita placet.

C Tu nunc uide, quō uerbum Chrii, non solū posse, sed debere etiam intelligi, de qualibet harū triū pœnitentiæ, cōtendas.

C Tertiam falsitatē meā persecutus dicis. Tertia falsitas est ad hominē, id est ad te, **Q** scilicet Chrius nō intendit loqui solū de interiore pœnitētia. Hoc em̄, in se quē, uerū est, Sed tibi qui uis Christū his uerbis indicere pœnitentiā in omni uita, de exteriori non pōt intelligi, quā oportet intercidere somno & gaudio, gaudēdo cū gaudentib9, & hmōi, unde tibi solū de interiori pōt intelligi, non om̄i, sed habituali, quia etiā interiorē actū lib. arb. dormiētes necessario itercidim9. Hæc Syluester.

C Credo hæc tibi acuta & firma uideri. Placet autē qd dicis falsitatē esse ad hominē (id est ad faciē & apparentiā) reuera autē ualidissimā ueritatē. De habituali pœnitētia, & om̄i uita agēda, supra satis dixi, quæ & si non sit om̄i uita, debet tamen fieri om̄i uita, ideo em̄ peccam9, q̄q̄ ii qui sunt in grā, nullo momento sunt sine pœnitētia, tam exteriori q̄ interiori, quia sanctificāt se ab omni inquinamento carnis & spūs, licet & carnificinā illā confictamq; hypocrisin non faciant.

C Id non satis admirari possum / qd aperte negas, pœnitentiā in gaudio agi posse, cum pœnitentia eo sit purior, quo fuerit hilarior & iucundior. hilarem datorē diligit deus. Sed Ap̄m quæso rephende qui Thesalonisensib9 p̄cipit. Semper gaudete in domio. Et Psal. Semper laus eius in ore meo. Dic rogo ut aliquando etiā plorent, & maledicāt in dño. Igitur, semper in domino gaudendū, semper in nobis plorandū. In deo habemus unde gaudeam9. In nobis, unde lugeam9. ideo sit gaudiū in luctu, & luctus in gaudio, gaudiū in abscondito, luctus in cognito. Sed hæc non sunt Scholastica, ideo differo in aliud tempus.

C **Q** uero dicis. Vel in somno intercidere necessario actus pœnitentiæ. Agnosco egregiū Aristotelē in te ex Ethicis suis fa-

bulatē, ubi dicit. q̄ miser & foelix dimidio uitæ nihil differant, uterq; eñ dormit nocte, id est, nihil agūt, uel foelicitatis, uel infœlicitatis. Quō potest tibi uera Theologia placere, cui placet tam insipiens philosophus? Audi Apostolum Paulū ad Ro. Qui manducat, dño manducat. Qui non manducat, dño non manducat. Et iterum. Qui uiuit, dño uiuit. Qui moritur, domino moritur. Sic & ad Corinthios. Non estis uestri, Empti eñ estis precio magno. Hūc, rogo, liceat imitari, & dicere. Qui dormit, dño dormit. Qui uigilat, dño uigilat. Et alibi, siue comeditis, siue bibitis, om̄ia in noīe domini nr̄i Ihesu Christi facite. domino autē dormire, credo, nō negabis, esse dei uoluntati parere, uoluntati autē dei parere, optima certe pœnitentia, & a uitii purgatio est. Puto etiā q̄ dormiens uiuat, si uiuit, certe domino uiuit, ut hic dicit Ap̄lus. Item quō audes dicere, dormientem fidelē esse uacuū actibus bonis, qui tum maxime bonis actibus plen⁹ est, qm̄ deum in se quieto agere patitur, & sabbatū domini celebrat? Sed sisto, nescio eñ an Thomistica Theologia hanc Theologiam unq̄ senserit. Paulia est eñ, nō Peripatetica.

¶ Quartā falsitatē meā tandē hanc ponis, Q̄ pœnitentia interior nulla est, nisi foris operetur uarias carnis mortificationes. Sic enim ego posui. Immo, inq̄s, exterior pœnitentia nulla est sine interiori, interior autē sola potest hominē saluare.

Sed hanc falsitatē meā tu ipse tollis & dicis, potest tamē hoc dictū tuū uerum, & a saluatore intentū habere sensum, scilicet q̄ omnis interior pœnitentia, operatur uarias carnis mortificationes exterior, id est pro loco & tempore &c. Gratias ago tandē, quia defendis me. Hic recordam⁹ aliquatū, sed rursus repente dissentis. d. Hic autē sensus, tibi uidet impossibilis. Hic ego, tibi uidet impossibilis. mihi uero est nō tm̄ possibilis, s̄ & in eē semper, ut Peripatetice tecū loqr̄. Quia oīa iusti opera sunt pœnitentiæ, id ē mutatiōes & renouatiōes de die in diē. Hæc autē nō possibilia modo, sed necessaria quoq; sunt, nisi sis de nonagita nouē iustis, qui pœnitentia nō indigēt. aut fortius Pharisei, qui non est sicut cæteri hominū. Nō nos cum Ecclesia congeminamus assidue. Erraui sicut ouis quæ periit, quære seruū tuum. & cū publicano, uocē turturis sonamus, deus propitius esto mihi peccatori. Et cū Iob, ueremur omnia opera nostra. Et dimitte nobis

debita nostra, cū omnibus sanctis dicimus, nō solū uerbo, sed corde & opere. Semper enim in timore dei agimus, Timor autē principiū est sapientiæ, idest, mutatio de insipientia ad sapientiā, quæ est uerissima pœnitētia. Factis ostendit se nō egere pœnitentia (ait Bern.) qui non assidue ad pœnitentiam festinat. Tuā tamen sententiā nō damno, qui nō nouisti aliā quā sacramentalē illam, & nescio, quanto tempore dūraxat durantem. Nos, nec continuam istam semper agi a nobis pro debito dolemus & confitemur, ideo & pœnitemus simul, & non pœnitemus satis. Hæc rogo uerbosissime a me tractata boni cōsulas, quia necessariū fuit ostēdere tibi, q̄ nihil meas positiones caperes, & q̄ frustra ex tam infirmis principiis totum hunc Dialogum deduxeris. Nihil uideo relictū in dialogo, quod non ex his abunde confutatur sit. Sed sponte mea latius tecū agam.

Quā ppositionē meā quartā, dicis, doctrinā hāc esse falsam, impossibile & erroneam, nisi pœna intelligat p̄ exteriorē mortificationē, p̄ loco & tēpore. Satis iam dictū est, Exteriorē pœnitentiā esse debere assiduā, & si fieri nō pōt quo ad act⁹ pœnitentiæ a te intellectos, fieri autē pōt, quo ad act⁹ a Chro doctos, id est quos Ecclesia remittere nō possit. hi sunt renouatio mētis de die in diē.

Vera ergo p̄ tua opiniōe dicis. Sed nō pbās meam sententiā falsam & impossibilem. Illud uero nō possum tolerare, quod dicis, improprie a me dici, odium sui, q̄tum ad uere pœnitentes attinet. Nullus enim imbutus grā diuina (inquis) odit se, sicut nec proximū, quem ad instar sui diligit.

Libens permitto, ut cum tuis, de odio sui, propriissime loquaris. modo permittas mihi, ut cū dño Ihesu Chro improprie loquar, q̄n dicit, Qui odit animā suā in hoc mūdo, in uitam æternam custodit eam. Et cum Aplo Ro. XV. Non debemus nobis placere. Et iteg. Non qui seipsum cōmendat, ille pbat⁹ est. Tu uero cum persuadeas, uere pœnitentes sese diligere, necessario concedes, ut & cōmēdet sese tāq̄ uere diligibiles, bonos, iustos, sapientes, & sic sibi placeant, id autē nihil aliud est, q̄ cū Pharisæo horrenda superbia, nō pœnitere, sed irridere deum. Sic enim docetis infelices discipulos Scholastici Theologi superbire scilicet & perire. Sed latior est ista materia, q̄ nunc patiatur negotiū tractare. Error em̄ & ignorantia dilectionis, longe lateq̄ n̄

B

mis persuasit, doctiores maxime.

Ego sic sapio, q̄ homo Christianus seipsū non diligit, nisi in deo. in seipso uero / non nisi odit, hoc est, q̄ cum ipse sit mendax & uanus, deus autē uerax, nihil eorum, quæ ipse cupit aut nouit, diligit. Sed omnia, quæ sibi contraria sunt / quærat, Nihil autē est contrariā mendacio & uanitati q̄ ueritas. ita fit, ut dum se odit, & sibi semper contraria amat, uerissime se diligit, non in seipso, sed in ueritate, quæ mendaci sibi est contraria. Sic sancti, crucē, mortem, stultitiā, ignomiā dilexerunt & cupierunt, quibus tamē ipsi / nō nisi perdebantur, quia seipos in nihilū redegerunt, ut esset deus omnia in omnibus. Et hoc habēt uerba Christi. Qui perdiderit animā suā propter me, inueniet eam. Proindē, quando Christus dicit. proximū diligendum ad instar sui, meo iudicio, de peruerso & incuruo amore loquitur. quo homo quærit non nisi quæ sua sunt, qui amor non rectificatur/nisi omittat quærere quæ sua sunt, & ea quæ sunt alterius, quærat. Hæc sententiā est B. Pauli Epist. V. Nō quæ sua sunt cōsyderātes, sed quæ aliorum. Et. i. Corin. xiii. Caritas nō quærit / quæ sua sunt. His uerbis manifeste phibet amorem sui. Ideo sensus præcepti esse uidetur, Diliges proximū tuū sicut teipsum, id est diligēs te solū & peruerse. si autē amorē eiusmodi in proximū tuū dirigeres, iam uere diligeres. quod ex eo patet, quia nō præcipit ut homo diligit se, quod utiq̄ fecisset, si bon⁹ esset sui amor, sed inuenit amorē sui, & alio transfert, & ita rectificat. Et heu rem fontibus lachrymarū dignissimā, q̄ hæc amoris scientia, tam uacui sunt omnes ferme doctores scholastici, ut pro sancta Charitate, fœdissimā cupiditatē doceant. Nec altius incedunt. q̄ ille paganus qui dixit, proximus esto tibi, quod tamen alius rursus gentilis Terentius damnauit.

Illud qd̄ ais. Nullus imbutus grā & uere pœnitens odit se, uideatur inferre, q̄ uacuis grā odit se, quod tamē p̄tra omēs Scripturas est, quæ ubiq̄ detestāt eos, qui seipos amant. ut. II. Thimo, III. & illud, oēs quæ sua sunt, q̄runt. Inde etiā apud tuos mgros damnatur affectus cōmod⁹. Itē fruitio creaturæ, usus dei, & abusus rerum, Amor male accendens &c. Nisi illud Psal. X. te mouet quod dicitur. Qui diligit iniquitatem / odit animam suam. licet i Hebr. sit. odit anima eius scilicet dei, tamē permitto, q̄ odit ani

mā suam. Sed hoc facit pessime diligendo animam suam. ut B. Aug. Iohis. XII. interpretatur. Amor ut pereat, odium ne pereat. Sed fortasse uoce tantummodo hic dissentimus, nisi q̄ scio uoces has raro pro ueritate intelligi.

¶ Contra Quintā p̄positionē meam ubi dixi, per indulgentias nō remitti p̄nas, nisi arbitrio sacerdotis uel Canonū impositas. Dicis me, circa factū Ecclesie male sentire, & Sāctis dissentire, ideo conclusionem meam tuo iudicio h̄reticam esse.

Hic si te interrogē, qui sint illi sancti, & quod factū Ecclesie, Non uideo quid dicas. Nisi q̄ Sanctū Thomā nomines, cum quo te remitto ad fundamentum meum primū & secundum.

Nam ego nō capio quō in isto uerbo Christi. Quodcunq; solueris &c. Petro sit datū priuilegiū. Non enī priuilegiū, sed lex generalis & irrefragabilis data est, nō Petro tantū, sed omnib; prorsus sacerdotibus & toti ecclesie. Cur ergo tu cum Thoma tuo id soli Petro arrogas, & ita arrogas, ut priuilegiū appelles? Aut si Petrus potest huius uerbi uirtute soluere p̄nas purgatorii, cur nō & quilibet sacerdos? Est iste modus interpretādi euāgelii. Secūdo, q̄ duo supposita facis, Primū, q̄ ecclesia per indulgentias cōcedat liberationē unius animæ. Secundum, q̄ ecclesia facit indulgentias simpliciter plenarias, ita q̄ anīa euolare soluta a corpore &c. Respondeo, uide tu Re, P, ne supposita illa tua, sint apposita per te & humanū diem. Redde rationē huius fidei & spei. utinā uera diceres, immo absit ut uera dicas, q̄si in manu ecclesie sit, anīas liberare, q̄n & quō uoluerit.

Tertio, Doce me unū factum ecclesie, in quo dedit liberationem unius uel pluriū animarū, nisi Criptas forte S. Sebastiani & Laurentii ac Pudentianæ, aliaq; Romana loca mihi recitabis. Sed tu uide, quid ipsi uos Romani de his locis sentiatis, Deinde, quot fabulis saltem aucta sunt ista loca, utcunq; ceperint. Sed de iis latius in declarationibus meis. Interim ego fateor me usq; hodie, in hac re dubitare. Nec sum h̄reticus, si negatiuā teneo, donec determinetur a concilio. Quarto Cle. de pe. & re. c. Abusionibus, manifeste dicit glosa in uerbo mendaciter, ideo nō extrahi animas p̄r indulgētiās, quia sunt iam iudicio dei subiectæ. Hunc interim textū decretalis (id est papæ, id est factum ecclesie (ut tu dicis) sequar, cui cōsonat euāgelii,

Quodcūq; solueris super terram, non sub terra, nō obstante quorundā uiolenta adulateq; glosa contraria. Nec uidi aliquā Bullā quæ aliter habeat, nisi q̄ per modū suffragii, animas redimi passim dicitur, de quo ubi supra. Sed tu, qui contra me disputas tanta alacritate, ut ipsa læticia tibi influat ueritatē. tanta fiducia quoq; ut Satanā ipm non extimescas, eo maxime scilicet inuicto robore fretus, q̄ de facto ecclesiæ non licet male sentire. Vnum id responde, cū qua ecclesiæ, & tu, & Thomæ tui sentitis in facto ecclesiæ, de conceptione b, uirginis? Num cum uirtuali? num cum representatiua? num cū essentiali? num cum exute illa & a te proscrip̄ta, quæ est concilium generale? Si ergo licet tibi non modo non bene, sed contra sentire in facto ecclesiæ, quia opinio eā tenes nondū reprobata, Cur ego nō permittor tibi dissentire in opinione, neq; determinata, neq; reprobata? præsertim cum tu nihil pro te habeas nisi nudam S. Thomæ narrationem. Ego autē clarum textū Cle. & aperta uerba Euangelii. Deinde Gersonē, qui multis annis posterior Thomæ, dicit opiniones esse ad utramq; partem probabiles in hac re. Deinde penes me aliquot eruditos & acutos tractatus quorū dum in Germania, qui etiā damnant tuā & S. Thomæ sententiā.

Quinto, q̄ ponis casum, si peccator teneatur ad pœnā a sacerdote iniunctam, item a Canone iniunctam, item a deo iniunctam, tūc sequi ex mea propositione, talis percepta plenaria indulgentia non euolare, aut non liberari a purgatorio. Et ita de facto ecclesiæ male sentio, & hæreticum sapio.

Respondeo, Tu quoq; uide, ne de facto ecclesiæ tam bene sentias, ut factum dei pessundes. Idcirco pono tibi rursum casum? Si peccator sit plene & uere contritus, ideo facto dei omnes pœnæ sunt ei remissæ, quid cōfert huic remissio plenaria? Si autē non est plene contritus, quid proficit ei remissio plenaria, cum maneat imperfecta ibi charitas iustitiæ, imperfectum odiū peccati? Sed latius ista in decla. totus enim es Thomista, nihil probās, neq; allegans. De pœnis tantummodo multiplicas uerba quæ contemnit Charitas. de contritione, pene nihil dicis, quæ diligit pœnas. Sexto, Non credo usq; hodie per clauas remitti pœnas a deo inflictas, & ratiōes meas uidebis in declarationibus, nec tu unq̄ id poteris probare, sine probatōe

autem tibi nihil profus credo. Et ut animū meum scias, Mihi uidetur id in grauiſſimum eccleſiæ ludibrium uergere, ſi ea doceamus, de quibus nullam profus rationē reddere poſſumus. Nec ſatis ibi eſſe credo etiā factū eccleſiæ (quāq̄ hic nō ſit factū eccleſiæ) quia tam Papa q̄ concilium poteſt errare, ut habes Pa- normitanum egregie hæc tractantem li. i. de cōſt. c. ſignificasti, Ideo fundamenta tua ubi diſtinxiſti eccleſiā in eſſentialē, repræſentatiuā, uirtualē, ut iacet in uerbis, nego, & pro nihilo habeo, Tua enim ſunt, ideſt ſine ſcriptura & autoritate ulla prolata. Ego eccleſiā uirtualiter nō ſcio, niſi in Chriſto, repræſentatiue / nō niſi in Cōcilio. Alioquin, ſi q̄qd facit eccleſia uirtualis id eſt Papa, factū ecclīæ dicī, obſecro quātamōſtra ī Ecclīa p̄ bñ factis numerābim⁹? Nō ne ſulii ſecūdi, horrendas Chriſtiani ſanguinis effuſionēs & Nōne Bonifacii octauī tyrānides / in toto orbe abhominabiles, & per omnes Chronīcas pulſatas? De quo extat p̄ uerbiū. Intrauit ut uulpes, regnauit ut leo, Mortu⁹ eſt ut canis. Nō eo nobis tandē perſuadeas, ut ſub nomine repræſentatiuæ & uirtualis Ecclīæ, omnia illa iam diu intolerabilia portēta in Ecclīa, p̄ factis ſanctiſſimis Ecclīæ calamus? Ne uerum facias quod nri Germani de tuo Dialogo ſentiunt, ſcilicet, te hoc Dia- logo, nō tam Martinū refellere, q̄ Pontifīci & Collegio Cardia- lium adulari uoluiffe. Si autē Papa eſt uirtualis Ecclīa, Cardia- les repræſentatiua, collectio fideliū eſſentialis. Quod uocabis Con- cilium generale Ecclīæ? non eſt uirtualis? non repræſentatiua? non eſſentialis? Quid tum? fortaffe accidentalis, Nominalis & uer- balis Ecclīa?

¶ Septimo. Nouam hanc Thomæ tui intelligentiā reiicio, qua illud uerbū Chri. Quodcunq; ſolueris &c. ſic intelligendam proponis, ut Petrus ſoluerē poſſit, etiam a deo inflictas pœnas.

Iterum quaero. Qua autoritate, qua industria hanc intelligen- tiam, ex iſtis uerbis trahes? Cur nō B. Thomas tuus tecum relin- quit eum ſenſum, quē Eccleſiaſtici patres, p̄ſertim Chriſoſt, ad Hebræos tenuerunt, ut iis uerbis nihil aliud Chriſtus uoluerit, q̄ q̄ ligationē & ſolutionem Petri, fideles nō ſecus habeant, ac ſi Chriſus ipſe ligaret & ſolueret, hoc eſt ratificauit ligationem & ſo- lutionē eius in terra. Quo non fit, ut aliquid Petrus ſoluat in cœ- lo uel extra terram. Aut cur non aſtruis etiam ligare poſſe Pe-

rum, & pœnas a deo fictas infligere, cū sit utraq; potestas una & æqualis? Corrige ergo uerū Chri, & ita doce. Quodcunq; ego ligauero in cœlis, tu solue super terram. Hęc enim tuam esse intelligentiā in uerbis Chri, euidentis ē. Sed q̄ absurda & impia eadem sit, credo uel palpare possis. Igitur facias quod facis. Ex istis uerbis Chri, nunq̄ aliud pbabis, q̄, quicquid Petrus nō pōt ligare, id nec soluere pōt, quis, quicquid ligauerit & soluerit, tanq̄ deo ligante et soluente, obedire teneamur. Ut salua sit unitas Ecclesię suę, quam iis uerbis cōstituit.

¶ Octauo. Inducis S. Thomā, q̄ fm meā opiniōē Ecclesia huiusmodi faciens indulgentias, magis damnificaret homines / q̄ iuaret, quia absoluēdo ab iniunctis pœnitentiis, remitteret ad grauiores, id est, purgatorias. Hęc S. Thomas.

¶ Respondeo, siue hęc S. Thomas, siue alius dicat, nihil ad me. per fund. meū primū, secundū, & tertium. Opinio est tantū, nōdum decreta ueritas, cui si interim p̄tradixero, nō ero hæretic⁹.

¶ Secundo uellem a B. Thoma doceri, qua dialectica stet ista p̄sequencia. Ecclesia remittit solū iniunctas pœnitētiās, ergo remittit ad grauiores, id est purgatorias. Vos Thomistę graui ter estis rephendendi, qui sancti huius uiri opiniōes, & sapi⁹ falsas meditatiōes, nobis p̄ articulis fidei audetis statuere. Et id unice curatis, Ut sicut nihil p̄ter Thomā dignamini uestra lectione, ita nihil uultis in eo falsum uideri, in qua sententia iam diu p̄tra omnes Vniuersitates, & totū fere mundum p̄tenditis.

¶ Tertio fundamētū Thomę falsum iudico, scilicet, q̄ deus requirat pœnas a pctōre, nec remittat, nisi requisita satisfactiōe.

¶ Cōtra, uerum est. q̄ spiritū p̄tribulatū & p̄tritū nō despicit. Et q̄d remittit, totum remittit, nisi forte flagella adhuc p̄ suo arbitrio iferat, quæ nec Ecclesia, nec cœlum relaxare pōt. Ideo quando Ecclesia remittit iniūctas pœnitentiās, nō ad grauiores remittit. Quia nō habet potestātē remittere ad alias pœnas, uel nō remittere. Sed de iis in p̄bationibus meis. Inique itaq; mihi imponis, q̄ detuncem priuilegiū ecclesię, & hæresim sapiat ea propositio. T̄p̄otius uide, an non in deum sis impius, qui ut potestatem Ecclesię uana adulatiōe extollas, in p̄iudiciū diuinę potestatis extollis. Id ei tribuens / quod solius dei est. Quare mihi ignosce quæso, si tam sollicitus sum p̄ dei honore & potestate

defendenda, q̄ tu es pro Ecc̄iæ potestate eleuanda. Et expectemus uterq; in hac re sententiã & determinationẽ Ecc̄iæ seu p̄cillii.

Miror aut̄. Cur hãc potestãtẽ Ecc̄iæ te appellare priuilegium delectet, nisi q̄ titillare uideris eos, q̄ magis de potestate dominante q̄ de charitate seruiente gloriant̄. Siquidem priuilegium non ad cõmunitatis ministeriũ, sed ad pprietatis cõmodũ pertinet. Et hanc gratiã debem⁹ Scholasticæ uestræ Theologiæ, qđ cõmune bonũ Ecc̄iæ (potestãtẽ clauium) nõ ministerium multorum, sed dominiũ feceritis paucorũ, Tyrannidẽ ethnicã, non seruitutem Christianã spectantes.

¶ Nono. Idem dico ad illud, q̄ sequeret̄ animas magis damnificari q̄ iuuari per indulgentias plenarias, quia remitterentur ad grauiores. Obsecro te. Quid Ecc̄ia ad hoc facere põt, q̄ ania uadit ad purgatoriũ? Ipsa absoluit eam a suis p̄cenis, non remittit ad purgatoriũ, facit quod potest, si hoc non sufficit, defect⁹ est ania migrantis, non Ecc̄iæ absoluentis, non enim potestas Ecclesiæ, sed fides purificat, saluat, liberat aĩam ab omnib⁹ malis. Quæ fides ab Ecclesia dari non potest.

¶ Decimo illi damnificant aĩas, qui omittũt eis persuadere plenã fiduciã in Ch̄ro, & p̄emptũ p̄narũ. Et non nisi magnitudie p̄næ terrer̄, & pusillanimes faciunt, quatenus uirtutẽ potestatis magnificent, q̄ tanta mala possit tollere. Da animam imbutã charitate, Et erit dura sicut infernus æmulatio eius.

¶ Contra p̄clusionẽ meam Sextã. Vbi dixi Culpam nõ posse remitti potestate Clauis, nisi declarando uel approbãdo &c. Latissime resolui meĩpm̄ in hac materia, ut uidebis in declaratiõib⁹, q̄a & ip̄e hãc p̄clusionẽ alioq; sentẽtia, nõ mea sic posui.

Tua autem p̄furatio prorsus nihil est. Dicis enim, q̄ Attritus uirtute clauium (iuxta sanctorũ interpretatiõẽ / forte sancti Thomæ) fiunt p̄triti. Et ideo non modo Papa, sed quisq; sacerdos dimittit dispositiue & ministerialiter.

¶ Respõdeo primũ, siue sancti sint, siue pctõres, qui sic loquũtur, nihil moror. hoc scio, quod errãt. Error inq̄ est, q̄ attritus fiat contritus uirtute Clauium. Quia ut ait Ap̄tus. Oportet accedentẽ credere. Fides aut̄ nõ solũ p̄terit, sed etiam iustificat. Impossibile est enim, q̄ digne accedat ad sacramentũ, nisi iam iustificatus & uere p̄tritus. Vnde illud cõmentũ de attritione

satis late uagans/figmentū est, & nihil in reꝝ natura, nisi simu-
lationē forte uolueris eam intelligere, quæ magis indignū faci-
at sacramēto. Quid dicam? Etiā iste tuꝝ Dialogus ꝑfirmat fen-
tentiam meā, iam diu mecū moratā. **Q**uidelicet Theologia
illa Scholastica, exulem nobis fecit, ueram & synceram Theo-
logiam. Nam uides, ꝑꝑetuo hoc Dialogo, nihil ago, nisi ꝑꝑ-
resisto & redarguo Scholasticā Theologiam, id est falsam Scri-
pturæ & sacramentorꝝ intelligentiam.

¶ Secundo. Tu ipse coges dicere, quod omnes oim faculta-
tum dicunt, scilicet a solo deo remitti culpam. Quō ergo uirtu-
te clauium uenit ꝑꝑitio? quæ sola uirtute græ dei uenire ab om-
nibus dicitur? Vide ne tua ꝑꝑutatio magis sit hæretica/ꝑꝑ mea ꝑ-
positio, licet ꝑꝑutator forte nō sit hæreticus. Si autē sola gratia
dat ꝑꝑitionē. Quid faciunt Ecclesiæ Clauis, si non declarant/uel
approbant grām, quæ eas iam ꝑꝑuenit? Immo nullus uenit ad
sacramentū sine fictione, nisi grā eum mouente ad sacramentū.

Aut Respōde Re. Pa. Cur ante & nō post baptismū, ꝑꝑritur bap-
tismus an credat? Cur absoluendus ꝑꝑritur an doleat digne de
peccatis, anteqꝑ absoluat? An noua iterū Theologia, Materiam
sacramēti ꝑꝑnitentiæ non cōtritū, sed attritū pones? Ergo ꝑꝑri-
tio nō est prima pars ꝑꝑnitentiæ, sed posterior ꝑꝑfessione. Et ta-
men omnes dicunt, ꝑꝑ Cōfessio sine ꝑꝑritione nulla sit. An for-
te postqꝑ fuerit absolutꝝ, id est sacramentū ꝑꝑsecutus, & uirtute cla-
uium contritus, tum demū incipiat repetere cōfessionē? **Q**u-
si hæc Theologia uera est, meū fuerit ꝑꝑsilium, ut quilibet pecca-
tor prius absoluatur, ꝑꝑ cōfiteri permittatur. Et ita omnia peruer-
so ordine (ita uult Scholastica Theologia) agamus, absoluēdo
etiam qd' nescimus. deo grās, immo ue nobis miseris, qui tantā
fiduciam in creaturā ponimus, & Clauibus tantam uirtutem tri-
buimus. Sed nō permittit dolor & negotiū omnes errores in hoc
sacramentū inuectas per traditiōes hominū/percensere, occasio-
nem dedisse, n̄ meliora ualentibus, sufficit. Igit̄ nunc quatuor
sunt partes ꝑꝑnitentiæ scilicet, Attritio, cōfessio, ꝑꝑritio & satisf-
factio, adeo ꝑꝑfecit Theologia, adiutorio Philosophiæ.

¶ Contra ꝑꝑclusionē septimā, ubi dixi. Nulli remitti culpā nisi
subiecto sacerdoti, quā cū ueram assereres, & tamen inculpatam
dimittere nō uelles, eo me saltē uituperio foꝑdasti, ꝑꝑ leprosum

appellasti, quia miscerē aliquas ueritates falsitatibus. Grās ago,
q̄ aliquñ, licet cum opprobrio, ueracem me confiteris. Sed id ad
miror, quid acciderit uobis Thomistis, ut tam diuersum sentia
tis. Hāc enī meam p̄clusionem Thomistā, & tuā sectā fratres in
Germania miro zelo detestantur. An aliū habeatis Thomam in
Italia, & alium in Germania, ignoro. Nisi forte mihi suspitionē
facere uultis, q̄ nec Thomistā Thomā, nec Thomas Thomistas
intelligat.

¶ Ad Octauā dicis, sicut ad septimā, id ē, esse uerā, sed mixtā
aliis falsis, ideo me leprosum & maculosum. Dico & ego sicut
ad p̄cedentem. Cōueniat primū Thomistis inter seipsos, & tunc
pugnent p̄tra me. q̄q̄ miror hāc p̄clusionē te nō reprobare, cum
tam multis persuasum sit, eam esse falsam.

¶ Ad nonam, ubi dixi, excipi articulū mortis & necessita
tis in decretis Papæ. Recte me dixisse sentis, sed nō apte seu ap
posite. q̄ illa exceptio intelligatur, nō quo ad impositionē p̄ni
tentia, sed quo ad reseruatiōē casuum. Primo, Manhuē
quid hic audio & supra me sunt quæ dicis, ideo non possum ad
ea respondere. Si Papa etiam in morte reseruat impositas p̄ni
tētiās, fateor me nō intelligere, quomodo alias, q̄ iuxta Cano
nes imponendas afferas. p̄cedēte enim cōclu. admisisti, mo
rituris p̄nitentias Canonicas non imponi. Hic rursus dicis,
Papam nō remittere p̄nitentias, nisi forte intelligas (ut infe
rius) p̄nitentias a sacerdote/ uel a deo inflictas, nō excipi ar
ticulo necessitatis. Sed de iis iam supradictū est, q̄ p̄nas a deo
inflictas non sit ecclesiæ, uel reseruare, uel relaxare. & sacerdotis
impositio, mere est arbitraria. Verū si ita sapis, figmēta illa
cōmunia sequeris, q̄ quia sacerdos incertus est de quātitate p̄
næ infligendæ, ideo morituro nō potest omnia soluere, sed re
linquit hoc Papæ. Primum quis credat, q̄ de⁹ a morituro
requirat aliam q̄ mortis p̄nam & quā solam sufficere dicunt,
ad plenariā remissionē omniū peccatorū & p̄narum, si uolē
ter fuerit suscepta, quod uerissimum est, quia preciosa in con
spectu domini mors sanctorum eius. Secundū, si igno
rat sacerdos quantitātē infligendæ p̄næ, quis eam certā facit
summo Pontifici & At inquis, huic dictum est, Quodcūq; sol
ueris &c. Respondeo, nunquid & quilibet sacerdos eiusdē uerbi

uirtute soluit? Hæc & his similia, nō nisi ex opinionibus dici-
tis, & in ecclesia dei docetis, q̄ probare prorsus nō potestis.

¶ Ad decimam, Arguis me admittere, qđ in aliis damno,
nēpe, qđ anias ad purgatorium addico, dū solū iniūctas dico
remitti pœnitentias. Respondeo ut supra. Nō remitto eas
ad purgatorium, sed iustitia uel rigor dei, quē potestas ecclesiæ
tollere non potest, nisi oratiōe, nō potestate clauis. Deinde
suadeo, ut fortiter moriantur, quod eos tutiores faciet a pur-
gatorio, q̄ omnes omnium indulgentiæ.

¶ Undecimā præteris. Ad duodecimā dicis, etiam nūc ante
absolutionem pœnitentias imponi, ut c. dudum.

Respondeo, Non tenes quod uolui, quæ & culpa mea est,
quia nō satis me expressi. Sed nec oportuit, cum disputationē
proponerem. Sensus meus est & fuit, qđ olim nō absoluebantur
ante pœnitentiā expletā. quod ex eo poteras intelligere, quod
subiunxi. tanq̄ tentamenta ueræ cōtritionis. Nostro em̄ seculo,
ubi solum imponitur, nō autē impletur ante absolutionē, nō
potest explorari, an uera sit cōtritio. Et utinam ille uetus mos
reuocaretur.

¶ Ad terriā decimā. Concedis uerū esse per mortem omnia
solui, ubi ex Canonē nūc pœna debet. Qđ si eam quā imponit
Canon, etiā diuina iustitia exigat, purgatoriū neges, necesse est.

¶ Respondeo. Siue iustitia exigat, siue non. Nihil hoc ad Cla-
ues Ecclesiæ. Sed ad orōnes dūtaxat. Sicut Iacobus dicit, qđ ora-
tio fidei Ecclesiæ saluabit infirmū. & si in pctis fuerit, remittent ei.

¶ Secundo. fieret tunc Ministeriū Clauū aliud nihil, qđ nego-
tium perambulans in tenebris, quia solueret /nesciens qđ & q̄tū
solueret, qđ mihi certe satis absurdū uidetur. Nam iudiciū ferri
non debet super re prorsus incognita. Claves em̄ rem certam &
solidam operari debent. Sed iam satis supra & alibi.

¶ Tertio. Non sequit̄, ideo purgatoriū a me negari. Sed solū
qđ purgatoriū uirtute clauū non possit solui, ut infra.

¶ Ad Quartā decimā & quintam decimā, ubi disputauī, quæ
mihi uideb̄ esse pœna purgatorii, Scđ horror & timor, ac ppe
desperatio, Tres mihi falsitates imponis & temeritatem,

¶ Respondeo ad temeritatē prius. Eiusdē criminis reus me-
cum es & tu, & S. Thomas, immo Thomas oīm maxie. Qui pct

omnia ferme sua scripta aliud nihil facit, quā disputat, & quod grande est, etiam ea quæ fidei sunt / in quæstiones uocat, & fidē uertit in utrum, ut nosti. Cur ergo mihi quæso, nō permittis disputare de iis rebus, quæ sunt dubiosissimæ & nō determinatæ? Nunquid ego Ecclia sum, immo plus quā Ecclia. ut meæ disputatiōes p̄ diffinitioibus accipiantur? Sed consuetudo ista est Thomistica, quæ omnia asserere soletis, etiam quæ disputatiue p̄ponitis, aut in Thoma legitis. ideo & me assertorem credis, non disputatorem. Vex ut uidebis in decla. si in ulla meæ p̄positionū parte disputo, hac parte maxime disputo, & ita disputo, ut meā sententiam firmius probare mihi uidear, quā tua opinio sit p̄bata, nō tamē diffinitio, sed iudicium Ecclesiæ expecto. Ideo ignosco tibi / quod me hæreticum uocas, sciens hunc esse morem Thomistarū, ut hæreticus esse, uelit nolit, cogatur (dumtaxat apud Thomistas) qui opinionones Thomæ non fuerit secutus. Nunc reliqua.

¶ Prima (inquis) falsitas est. quod aperte innuo, eos qui in purgatorio sunt, nescire sese saluandos esse, ut & XIX. p̄positione dixi. Tu uero cū diuo Thoma, cuius doctrina per regulam fidei ecclesiasticā Romanā, & discussam, & p̄batā dicis, ponis, quod sciūt se liberandos, alioquin suffragia nō expeterent.

Respondeo, Rem ipsam omitto, quia disputo, & infra XIX. cōclu. nō omnes esse certas dixi, licet aliquæ forte cognoscant, de quibus late in declara. si peruenerit, aut peruenient in manus tuas. Nam id credo me probare & probasse, quod nō omnes sciant se esse saluandos, ut testantur exempla multa, de animabus euntibus ad iudicium &c.

¶ Probationes tuas tantum uideamus. Primo autoritatē B. Thomæ inducis, cuius sententiā / sententiā sc̄ptorū uocas nūero plurali, forte reuerentiæ causa, Et ut huic credā, dicis a Romanā Ecclia Regula fidei p̄batur. Miror quod inter tot Ecclie doctores, nō aliquid aliū quoque, aut textum scripturæ inducas. ideo per fundamentū secundū, iterum tam te quā Thomā reiicio. Quia & Aug. receptus est ab Ecclia magis quā S. Thomas. Paulus autem maxime, qui fundamentum meum primū est.

¶ Secundo miror. Quid uelis, quod Ecclesiam Ro. fidei regulam uocas. Ego credidi semper, quod fides esset regula Romanæ Ecclie et omnium Eccliarum, ut Ap̄tus Gal. VI. Et quicumque hanc regulā

secuti fuerit, pax super eos &c. Rogo eouſq; digneris adſari Ro.
Eccleſiæ, ut eā permittas diſcipulā eſſe fidei, quæ reguletur fide,
nō regulet fidem. Sed forte hæc uerbi eſt ꝑtrouerſia. Quia re-
gulā fidei improprie locut⁹/uocas, q̄ ad eam fidem, quam Ro.
Eccleſia ꝑſitetur, oīm fides debet cōformari. Et placet mirifice. Nā
& ego gr̄as ago Ch̄o, q̄ hanc unā Eccleſiam in terris ita ſeruat, in
genti, & quod ſolū poſſit ꝑbare fidem noſtrā eſſe uerā, miracu-
lo, ut nunq̄ a uera fide, ullo ſuo decreto receſſerit, nec tot Bara-
thris peſſimorū morū, diabolus tñ efficere potuit, ut penes hęc
nō maneret ab origine ſua Canonicoꝝ Bibliæ librorū, & Eccle-
ſiaſticoꝝ patrū & interꝑtum autoritas, & autoritatis ſyncera
profeſſio. licet multi forte ſunt nimis, qui priuatim his libris
ꝑſus nullā habeāt fidē, nec eos curēt, aut legere, aut itelligere.

¶ Tertio .illam ꝑſequentiā tu ipſe quaſo ꝑpende. Animaꝝ
exꝑetunt ſuffragia, ergo ſciunt ſe eſſe ſaluandas. Fuisti ne tu ipſe
aliquādo in periculo, uel mortis, uel alterius neceſſitatis, in quo
neſciebas, an tibi eſſet ꝑeundum uel emergendū? Si fuiſti, Re-
cordare quaſo, q̄ anxie quaſieris auxilium & conſilium eo max-
ime, quo ignarus fuiſti auxilii & ꝑſilii. Et (ut ille ait) Vna ſalus ti-
bi fuit, nullam ſperare ſalutē. Si nō fuiſti. obſecro, uelis cre-
dere iis qui fuerūt. Vbi eſt ergo argumentū tuū, ꝑtūt ſuffragia,
ergo ſciunt ſe ſaluādas? Quid ſi ꝑtrariū uerius ſit, ꝑtunt ſuffra-
gium, ergo ignorant ſe ſaluādas? Sic inq̄ poteſt fieri, ut a facie
atēna iræ horrétes/timeant ꝑerire, & in lacū ire ſempiternum,
Et ne intrent orare & ſuffragiū quaerere. Hoc Eccleſia uideſ ſenti-
re q̄ ꝑ eis orat, ne abſorbeat eas Tartarus. Itē Libera eas de ore
leonis. Ecce in ore leonis iam iam deglutientis, & in abſorptio-
ne Tartari eas eſſe, Eccleſia ꝑteſtatur. Sed latius ubi dixi.

¶ Secunda (inquis) falſitas eſt, q̄ qui purgātur timeāt, ꝑterq̄
filialiter, quia timor de futuro malo. &c.

¶ Reſpondeo, tuo te gladio ꝑeto. Temeritas eſt in iis, quæ
nos ratio naturalis non docet, uelle aliquid diſſinire noſtra au-
toritate. Elue hanc temeritatem tuam, qui ſine autoritate tanta
fiducia ꝑnuncias, non eſſe in purgatorio, niſi filialem timo-
rem, Thomam enim non audio. Secundo, Video te eo errore
laborare, quaſi poſſit eſſe filialis timor i uia tam purus, ut null⁹
cum eo mixtus ſit timor ſeruilis ꝑenarū, quod iuxta Scriꝑ. & Ec-

eclesiasticos patres non est possibile, cum nulla uirtus perficiatur nisi in patria. Et hæc meæ positionis causa est. quæ animæ sunt imperfectæ charitatis, habentes mixtū timorē pœnæ id est seruile. Aut doce me, quomodo de pœna doleant, si non timent eam, si non dissentiant ab ea, nisi diffinitio doloris B. Aug. alia est in purgatorio, alia super terrâ, qua dicit, dolor est dissensio animi ab iis rebus, quæ uolentibus nobis accidunt, dolent ergo? Sed hoc fit, quia nolunt, si nolunt, seruiliter timet pœnam. Tu cape, ego nec fingere possum, quod quis doleat de pœna quâ non timeat, aut horreat. Tertio. Id uero quod acute dixisti, quia timor sit de futuro malo. Animæ autem sunt in presentibus malis. Si cogitare posses, uel gustafes uitæ futuræ unam guttulam, non ista diceres. Omnia sunt illic præterita, omnia presentia, omnia futura. Breuiter, quia hæc sunt ignota tibi. Hoc est quod dico, quia pœna purgatorii est timor futuri mali, id est horror damnationis. Sicut supra exemplum dedi, de iis qui in periculo sunt constituti.

Quarto, quod si solus iste horror satis esset pœnarum, impius esset deus, qui alias pœnas adderet. obsecro, creatorê tuum modestius nominare uelis misera creatura, nunquid ideo deus impius esset, quia non secundum caput tuum, opinionibus Thomisticis differtum, ageret? Deinde, nec me intelligis. non dixi hanc pœnam esse sufficientem, id est omnem quâ patiuntur animæ, nec de aliis pœnis disputavi. Sed hanc solam animo tantam esse, tam uehementem, ut sola possit uice purgatorii esse, cum in ea sit omnis pœna. immo aliarum pœnarum seorsum nihil sunt ad istam, ut dixi in declaratione.

¶ Decimam sextam Conclusionem, ubi purgatorium dixi uideri prope desperationem. Tu contra, certam spem salutis in purgatorium ponis. Et hoc non, nisi nuda Thomæ auctoritate, quod remitto ad fundamentum meum secundum. Secundo uehementer dubito, an scias quid sit certa spes, cum tua ipsius sententia sit, quod homo nescit, an amore dignus sit. Tertio, Hanc conclusionem ex supradictis apertam relinquo, quod morituris & periculo pressis, licet nondum sit desperata, prope tamen, ac uelut similis est desperata, saltem. Omnis enim timor, pars quidam est desperationis.

¶ Decimam septimam, ubi ex consequenti animabus augeri necessario charitate, dixi. tu pulcherrimo Aristotele mihi occurris, quod uno inconuenienti dato, plura mihi contingerent. sed non mi-

C iij

ius absurdū esse, q̄ timorē seruilē in animabus posui, q̄ charitatis argumentum. Deinde tu q̄ optimas tuas cōuenientias profectus cum b. Thoma, contrarium asseris. nihil allegans aliud (pro more tuo) nisi noua uocabula. scilicet, q̄ animæ secundū Thomam, sunt uiatores secundū quid, non simpliciter. Quis dixit tibi & Thomæ, esse eos uiatores secundū quid/nō simpliciter? An Aristoteles in Elenchis suis? quis temeritatem (ut tu uocas) tibi permisit, scrutandi eius, ad quod nulla suppetit nobis ratio, naturalis præsertim, cum non disputes sed definias? An illa tua fortissima ratio, qua dicis. Alioquin, bonū esset eis, diu esse in purgatorio, ut perfectiores & cōsumatiores euaderēt? Hoc argumentū credo nō posse fieri nisi a Thomista, tantū habet acuminis. Nam ex eo etiam sequeretur, bonū esse, ut nullus sanctorum moreretur. Et ut martyres usq̄ in diem iudicii, carceres & unguas sustinerēt. quia si charitas potest augeri in statu in quo sunt, bonum est, ut diu in illo maneant. hoc est, semper moriantur pro Christo, quo perfectiores euadāt. Hæc tu (ut dicis) nō sequēs uocum nouitates, sed uestigia sanctorum.

¶ Decimam octauam, ubi uidebas me petere auctoritatem scrip. uel ratiois/omittis, nisi q̄ auctoritate sanctorum (pluraliter) id est sancti Thomæ, dicis fieri argumentum probabile. Concedo esse argumentū probabile, id est dubium & dialecticum, cui nō sit necessariū accedere fide. Et hac tua professione obstrictum uolo, ut quoties mihi diuum Thomā adducis, sine scrip. sine patribus, sine ecclesia, sine ratioe loquentē, memor sis, te dialecticum nō Theologum agere, id est, probabilia tantummodo tradere, nō credibilia. Quid ergo? Hoc pacto iā omnino conuenimus in unum, et finis est disputandi, quia hoc quod affirmas tu, ego nego, uis ergo ut sistamus? nam deinceps, præter diuū Thomā nihil ponis, nisi, q̄ aliquādo me cōuictis insectaris. ubiq̄ autem inuidiosum Pontifici me facere studes, sed transiliam breuiter.

¶ Decimā nonam præteriens, dicis idem, quod supra ad decimā quartā & decimā quintā dixisti, quo & ego te remitto.

¶ Contra uicesimā dicis, summū Pontificē posse remittere pœnā tam impositam, quā nō impositam, ut edocet diu⁹ Thomas. oppositum autē dicere, est hæreticum, & contra priuilegiū

datum Petro. Respondeo, Nego, & ratio negandi dicta supra Con. quinta. Hæreticus autem ero, si postq̄ Ecclesia determinauerit, non tenuero.

¶ Ad Viceſimā primā/me couitio pungis, ideo tranſeo.

¶ Ad Viceſimā ſecūdam, ea dicis quæ ſupra Con. quinta ſunt confutata. Nego eſſe factum & doctrinā Eccl'ia, relaxari pœnas purgatorii per uiam indulgentiæ, q̄q̄ admiror / q̄ hanc ppoſitionem nō approbaueris, qui ſuperi⁹ docuiſti & admiſiſti, Anias in purgatorio non ſoluere Canonicas pœnas, ut dicit mea hæc ppoſitio.

¶ Ad uiceſimā tertią, longo uerborū tractu repetis id, qđ ſupra tractatū eſt, ppoſitioē VI. de attritione & cōtritione. qđ ibi dixi, hic dictū puā. Non eſt enim fundamentū Theologicū, ex attrito fieri p̄ritum uirtute Clauium, ſed erroneū. deinde attritio ſeu dolor ille imperfectus, non eſt idem quod uelle habere dolorem & ḡam dei. Sed uel eſt ſimulatio fallax, uel eſt initium gratiæ ueriſſimū. Sicut B. Aug. ait. Deſyderiū giæ eſt initium gratiæ. Et alibi. Velle eſſe iuſtū, eſt magna pars iuſtitia. Immo Apoſtoli in eo gradu permanerūt. Ro. VII. Velle mihi adiacet, perficere non inuenio. Non ergo attritionis, nec liberi arbitrii, ſed gratiæ eſt tale deſyderiū, aū omnē uirtutem Clauium.

¶ Secundo facillime admitto, q̄ dicis, Indulgentias cōferri poſſe etiā imperfectiſſimis, nec hoc negat mea ppoſitio, immo ego credo, q̄ remiſſio pœnæ ſacerdotalis poteſt conferri indignis & non p̄ritis. Senſus autē meus eſt. q̄ nulla omniū omnino pœnarū, tam a deo impositarū / q̄ ab homīe, niſi perfectiſſimis poteſt dari, immo nullis in hac uita. manet enim pœna mortis, dolor cordis &c. Et nullum eſt dubium in hac ppoſitione. Ex perientia teſte, & omnium ſententia.

¶ Ad Viceſimā quartā. Negas falli populū, ſi modo attriti conſiteantur &c. quod ut ſupra de attritione dictum eſt / rejicio.

Secundo q̄ addis, alia opera bona non eſſe relinquēda ppter uenias, cum nullus pro certo ſciat, ſe uenias aſſecurū. Itē, quia et ſi illi ueniam nō p̄ſequunt, piura tñ opus faciūt, quod eos in ſalutem diſponit.

¶ Respondeo. O miſerū patrociniū ueniarū. obſecro, ſi incertum eſt p̄ſequi nos uenias, quid facimus? quid doces? Ap̄tus

prohibet, ne in incertum curram⁹. Hæc tua apud me uerissima sunt, immo apud omnes. Hinc est, quod ego tota fiducia suadeo hominib⁹, ut relictis ueniis, inuicem bene faciant. quia hic sunt certi, sese gratiam dei persequi. Illic uero incerti, an gratiam hominis persequantur. Hic tandem dicis & sentis ad omnia uota mea, immo plusquam uolui. Ego qui hæreticus, perfidus, erroneus accusor, nunquam tam uiliter de indulgentiis locutus sum, nec loqui uolo. Quid est quæso donum incertum, nisi nullum donum? Quare ergo tot pompis irritatur uulgas ad incertum suum bonum, quod certissimum bonum sine pompa potuit induci? Hoc modo peius fallitur, non maior pars populi, sed totus populus. Quid si ego ista dixissem?

¶ Secundo. Vbi nunc est potestas Papæ, Vbi uirtus Clauium, si non nisi incertum operantur? Iam Christus nihil dedisse uidetur Ecclesie, qui nihil certum ei dedit. Eo scilicet peruenit res ecclesie studio scholasticæ Theologie, ut quæ donata sint nobis, nesciamus. & id profiteamur nos nescire/ contra Apostolum. i. Corin. iiii. Sed uide meas declarationes. Credo me id effecisse, ut intelligi possit, quid clauis, & quid non operentur, idque non incerte, sed certe.

Tertio. Altera lacinia frigidi huius patrocini tui, miserarum ueniarum est hæc. quod & si illi uenias non consequantur, tamen pius opus faciunt &c. Uolo promerere, quæ hic cogito, tu quæso uide quid dicas, & quid inde sequatur. Hoc dico interim, non potest populus ad pius opus induci, nisi spe incerta ueniarum? Dic hoc populo & uide, si unum obulum pro tali ueritate consequaris. Quis enim pro incerto, certum laboret? Ideo necesse est pro ueniis, hæc ueritatem non docere. Et tamen non fallit maior pars populi. Ad has impias fabulas peruenimus, dum docemus populos non in certissimam & nudissimam misericordiam dei, sed in proprias iusticias incertissimas, immo nullas confidere.

¶ Quarto, sic ueniæ essent pro mortuis solidiores quam pro uiuis, quia tua sententia pro defunctis certissime, uiuis autem incerte. Et tamen pro uiuis sunt principaliter & directe instituta. Quod si directe non sunt nisi incerta, quomodo quæso certa fiunt, quoniam sunt indirectæ? fateor hæc etiam in Canonico. li. V. c. quod autem posita, Primo me mouerunt, ut de indulgentiis dubitarem. Et quomodo non dubitarem, cum dubitare iubeatur a tantis ueniæ tatoribus, doctoribus, proconibus?

¶ Quinto. Vide ne populus pius opus pro ueniis facere doctus, non

faciat eo ipso, nisi malū opus, scilicet, si op⁹ huiusmōi alias non faceret, nisi uenias speraret. Hic patet, q̄ non deum pro fine, sed creaturā scilicet remissionem pœnæ, in opere suo habet. Nisi uerum sit qđ aliqui dicunt, indulgētiās esse pias fraudes, q̄ popul⁹ bonum opus facit p̄pter deum, & spe placendi deo, prouocatus ad hoc per uenias.

¶ Ad uicesimā quintam, ea quæ dicis nihil curo, non enim sunt ad propositum. tu intelligis propositionē meam loqui de potestate iurisdictionis, quā tamen negaui superius & inferius in purgatoriū ualere. Ego loquor de potestate operandi, & quidē nō fuit mens mea, ut sic fallerent legētes, sed tunc sicut occurrebāt, ita ponebam. Potestas itaq; hæc est, quia Papa generali intercessione orat pro defunctis cū tota ecclēsia. Episcopus speciali, ut in diebus communibus. Curatus, in singulis feriis. Ergo est potestas orandi & intercedendi, de quo alias.

¶ Ad uicesimā sextam, dicis ecclēsiā habere potestātē in purgatoriū secundum sanctos (id est S. Thomā) et hoc per applicationē meritorum Christi. Respōdeo ut supra, S. Thomam nego.

¶ Ad uicesimā septimam, ardens in defensionē tuorū dicis, nō hominē, sed merā ueritatem & catholicam prædicari ab iis, qui animā eo instanti, quo plene factum est illud, gratia cuius plena uenia datur, puta, quando deiectus est aureus in peluim.

Respondeo, o suauissimā glosam, quis hæc ignorat, q̄ anīa, quando satisfactū est pro ea, in instanti euolet? Nunquid hoc impugnaui? quis ista nō credit? Sed & hanc glosam tuā dederunt postea tui quoq; fratres Germaniæ. Secūdo, huc attēde, & hic responde, ubi urgeris & nodus hæret, An sit hominē prædicari uel deum, dicere, q̄ anima per indulgentias euolat. Hoc tu iam iterum, factō & doctrina ecclēsiæ, id est opinione tua & sancti Thomæ/ probas, & non aliter. quāq; tu nō tam uiliter pendis animas, q̄ hi nostri. Siquidem tu aureū in peluim, nostri duodecim quatrinos satis esse dicunt. Tertio, quod si etiā uerū esset, per indulgentias redimi anīas, qua dialectica didicisti, eodem momento satisfactum pro anima, quo factū est id, gratia cuius donatur uenia? ita diuinatis de iis rebus abstrusissimis, ac si præsentēs omnia uideretis. Nonne posset fieri

D

ut dum ille nummū lactat, interim angelus sicut Thobix fecit, offerat deo memoriam huius facti, & deinde animam uisitet, & aliqua mora intercedente redimat. Aut aliud fieri, quod nos ignoramus. Quarto aptissimā adducis similitudinem, q̄ talis prædicator sit similis Coco, qui substantiales cibos, accideta lib⁹ saporib⁹ exacuit. Immo hoc dolem⁹, q̄ Comestores illi, nimis accidentalibus & alienis uerbis adulterant uerbum dei. Deniq̄ iube, ut prædicatorum illi hoc modo sua uerba intelligēda doceant, & uidebis eos omni populo sibilum & fabulam fieri, nullus enim ita intellexit. Quare satis uideo, quantū sollicitauerint apud te, ut hanc eorū conscientia, utcunq̄ excusares & leuares, sed frustra.

¶ Ad uicesimā octauam, me detractorem uocas, & eum qui ponit in cælum os suū, quia deus (inquis) concessit Papæ dare de suffragio pro uoluntate sua.

¶ Respondeo. Nolo tecū cōuitiis agere mi Pater, Scio q̄ omnia facili⁹ sustinemus, q̄ ueritatem. Tuis uerbis non pōt offendi auaritia, q̄a nō tangis eā, sed tingis & pingis. Nā q̄ Papa possit dare suffragiū, non nego. Sed q̄ suffragiū faciat aiām euolare, hoc interim nego, donec tu aliud probaueris.

¶ Ad uicesimā nonā. primū somnia mea uocas. Deinde ex S. Thoma de pœna uoluntaria longū trahis sermonē. Et in fine dicis, contrariū si quis asserat, stultus & ridiculus sit.

¶ Respondeo. sum optime contentus, ut tu sapias & rideas, usquequo uoles. Sim ego stultus & ridiculus.

¶ Secundo. Ego quæstionē dumtaxat posui. Tu sicut egregius Themista (pro more uestro) nec nutum uestris opiniōibus contrariū ferre potes. Nihil tamē profus probas.

¶ Tertio. Ista distinctio B. Thomæ est falsissima/ meo iudicio, scilicet, q̄ aliqua pœna ē per quam bonū acquirim⁹, ut quæ est in hac uita. Aliā aut per quā nullū bonū nobis accrescit, sicut est mors naturalis & pœna purgatorii, quia licet sine ea (ut ais) nō perueniē ad bonū, tamen bonū nō per eam accrescit.

¶ Respondeo. Ita loqueris sine iudicio, ac si necesse sit uerbū B. Thomæ oraculū haberi. Cur ergo Apostolus errat, quādo dicit, omnia cooperantur in bonum sanctis? Sed forte ut estis prompti ad distinctiones (id est scripturæ discerptiōes) dices,

q̄ omnia cooperantur scilicet huius uitæ, sic enim soletis elabi.
Contra, Ro. XV. Qui moritur, domo moritur. Et psal. Cente-
simo quindecimo. Preciosa ī conspectu domini, mors sanctoꝝ
eius. Doleo ego sanctū uirum eo prolapsū, ut neget per mor-
tem, bonū accrescere. Cum sancti martyres, martyrio & mor-
te, summū præmiū & aureolam obtinuerit. Igitur, siue hæc di-
cat angelicus, siue humanus doctor, insulsissimū errorem dici,
cum fiducia proclamo.

Quarto, eodem sensu, probabili-
ter, nihil asserendo, dixi. Animas quoq̄ uolūtaria passione pœ-
narum purgatorii, perfici in charitate. quia necesse est, ut amēt
& eligant pœnas, quas sentiūt deū eis infligere. Hæc em̄ uolū-
tas dei est, quā super oīa diligunt, aut certe diligere laborant.

¶ Ad tricesimā, repetis eandem tuā cantilenā, q̄ animæ
certæ sunt de gratia dei & salute &c. quibus supra respondi.

¶ Ad Tricesimā primam, dicis me superfluum dicere, eo q̄
supra posuerim perfectissimas consequi uenias. Hic autem uere
pœnitentes, qui tamen minus rari sunt.

Respondeo, Recte fecisses, si meas propositiones intactas re-
liquisses. Tu incedis ad Aquilonem, & illæ ad Austrū, adeo cō-
uenit tibi cum intelligentia earum. Tu aydes egregie mi pater,
perfectissimos discernere a uere pœnitentibus? Deinde, quod
absurdius est, pœnitentes & attritos facis eosdem, nisi obicem
ponant. Ista figmenta obicis & attritionis, supra quoq̄ reieci,
& nūc reiicio. Humana sunt cōmēta nuper inuenta, sine aucto-
ritate ulla & ratione. Neminē pœnitet uitæ suæ, nisi gratia fidei
prauentum, ut tenet una sententia totius ecclesiæ. Quid mihi
ergo de fictitia illa pœnitentia, quā tu attritionem fingis? nec
est ullus tam perfectus in hac uita, qui nō egeat pœnitentia, ut
supra dixi. Tu aut pœnitentiā extra eccliam uideris ponere / it̄
attritos dumtaxat, quod est euidentis error.

¶ Ad Tricesimā secundā. Vbi ego docui, ne ullus fideret ī lite-
ras ueniarū, q̄ppe cū dicat Scrip. Maledict⁹ q̄ confidit in homi-
ne. Tu acutissime uolens unū malū uincere, geminq̄ te perdis.

Primū fatuos eos asseris, qui sine operibus bonis tutos se putāt.
Quid ergo supra dixisti, q̄ attrit⁹ p̄sequens sacramentū & in-
dulgētias, euolaret / si moreretur? cum talis omnino sit sine bo-
nis operib⁹? Deinde uideris admittere, q̄ cum bonis operib⁹

possint esse tuti, hoc s̄m te Ch̄ianū est, s̄m Aug. & Paulū, Pelagi-
anum est. Cum talia opera reuera nulla sint, q̄bus tuti esse possu-
mus. Sed nuda misericordia salui erimus, Vt Ap̄tus Tit. III. Non
ex operibus iustitiæ, quæ fecim⁹ nos, sed s̄m misericordiam su-
am saluos nos fecit. Ita & alibi, sola fidei iustitia gloriatur.

Secundū. Qui uero ex sp̄uali cōmodo eiusmodi literarū con-
cipiunt spem melius uiuendi & moriendi, &c. recte sentiūt, & sic
docentes, recte docent.

Respōdeo. Remissio p̄næ t̄m p̄fertur per l̄as & idulgētias,
dignū ne ergo iudicas hanc, sp̄uale cōmodū uocare? Quid an̄a
inde boni p̄sequitur? Nihil prorsus, & tamē est sp̄uale cōmodū.
Ita iudicis uerborum & noim̄ licentia, dopec oīa confuderitis.

Secūdo. quō spes melius uiuendi nascitur ex remissioe p̄næ-
rū. i. uita ex morte? Mortua res est p̄narū remissio, & ita mor-
tua, ut etiā tuis Magistris testibus, melius sit satisfacere per se, q̄
satisfactionē remitti per indulgentias. Sed quid ego cū tuis nu-
dis uerbis pugnor? Spes uitæ melioris ex deo per grām eius uenit.
Gratia aut̄ nō in remissionib⁹, sed in inflictionibus p̄narū po-
tissimū operatur. Vt ad Corint, Virtus in infirmitate perficitur.

¶ Ad Tricesimā secundā. Vbi nihil habuisti quod diceres, id
uoluisti conari, ut me Pontifici odiosissimū faceres, cuius me de-
tractore inuistum, falsum, erroneumq; deblatteras. Euidēs signū
est destituti a ueritate, furor, & indignatio.

Respondeo tibi semel p̄ oīibus. Summi Pontificis potestātē
honoro, sicut decet. Vestras aut̄, uel opiniones, uel adulationes
p̄tēno. ideo hui⁹ p̄clusiois meæ (hanc eī nō dispuo) p̄trariū,
liberā fronte h̄eresim p̄nuncio. Non est in manu hominis recon-
ciliari hominē deo, nec Papa pōt grām dei iustificatē donare,
ut tota sentit Eccl̄ia. Cuius cōtrarium, nullus fuit tam fœdus h̄e-
reticus qui doceret.

Secundo. ut tuis p̄conibus utcūq; succurras, iterū fingis distin-
ctionē, pro Thomistæ laudabili more. d. Qui uero dicunt (ut
refers) uere d̄icunt, modo recōciliatio illa intelligat̄ improprie/
per amotionem reatus / qui animā a dei contemplatione clare
secludebat.

Respondeo, miror, q̄ nō eadem opera, reconciliationem
illam intelligi doces. Alphabetum Græcum, uel Hæbræū, aut ali-

quid aliud, quod non significatur literis & syllabis istis. si ista
licentia improprie loquendi permittitur, quid me impugnas?
cur non aliquo sensu improprio, me uera dixisse fingis? cur non
omnium heresum insanias uno sinu suscipimus, cum possint eorum
uerba uera fieri, si improprie accipiuntur? Vbi manet regula illa,
quod doctore ecclesie omnis improprietas (quantum fieri potest)
uitanda est? Et illud sapientis, Qui loquitur sophistice, odibili
s est. Rogo dent mihi tui improprietate tecum ueniam, si uer-
ba uestra non intelligimus ego & populus. Credimus enim uos
uti uerbis pro intellectu, non pro illusione nostra. Nisi iterum re-
diit, quod B. Hierony. in Iohanne Hierosolymitano arguit. scilicet,
quod aliud loquitur sacerdotes, aliud audiunt populi. Vos autem
dedita opera, ad impropriatatem uertitis uerba. & hoc etiam
ita defenditis, ut gloriam uelitis meruisse.

¶ Ad tricesimam tertiam, dicitur quod sit heretica, quia negat quod
Papa possit omnem poenam aboleri.

Respondeo & ego per distinctionem, Heresis accipitur uno
modo, pro ut est contra opiniones nudas Thomistarum, Et sic est
heretica. Alio modo, pro ut est contra doctrinam fidei & eccle-
siae, et sic est catholica. Secundo, spero quod mihi etiam non
rogatus concedes, per indulgentias non aboleri mortem, & mor-
tis tot pericula, & infinitas passiones huius uitae. Istis autem manenti-
bus, obsecro, quid magni remittunt ueniam, quam relicta mortis poe-
na, satisfacti uenulas temporales remittunt? Sed ex Musca Elephan-
tem facere placuit, utinam non amore Amorrei.

¶ Ad tricesimam quartam dicitur. Nullum esse declamatorem re-
or, qui tam stulte docuerit.

Respondeo. Ego non reor, sed scio. Extant enim libelli positio-
num, quibus id non solum docent, sed ita defendunt, ut contrarium
asserant erroris. Idcirco itaque rogo dominum, ut Thomam Italicum & Ger-
manicum sibi discordem, primo recordet, ut sciam utri pugnem, uel
cedam. Sed iterum ad solitum refugium uenis, id est, ad improprietatem
forte. d. Si qui tamen docerent, quod non contriti, non uane indulgentias
consequuntur (quia proderunt contritione, ex post facto accedente)
non male docent, apud complures peritos. Ergo id Christianum
est predicare? Cur ergo Scriptura nos hortatur, ut quotius conuertamur?

mus & ouertamur. Et nullā dat fiduciā futuræ pœnitentiæ; interim securæ dilatare. Sed om̄i hora uigilandū docet. Siue ualeant indulgentiæ i futurum, siue nō, nihil curo. Id curo, q̄ p̄ re leuissimā, id est uentis, rem illam grauissimā, & solā necessariā, id est cōtritiōē tam uiliter æstimam⁹, tam frigide curam⁹, ut nō ad nos pertinere uideat, quo tēpore peccator eam obtineat, modo p̄sentes uenias redimat, quas cum sine periculo nō solū differre, sed etiam nunq̄ redimere liceat, sedulo tamē agim⁹, ne differat. si id amore pecuniæ non fit. Cur non tam sedulo agimus, ne p̄tritiōem differat p̄prietas hic ne obstat om̄ia tam acute p̄ ueniarū gl̄oria excogitant. Et impius sum, qui pro gratia dei uel stupide disputo.

¶ Ad Tricesimā quīntā dicit. q̄ sit hæretica, deīde pœnitentiæ. les Canōes euacuet, euertat, & tertiā partē pœnitentiæ satisfactiōne, & oīa iura loquētia de pœnitentiā, & purgatoriū. Adde q̄s & cœlum & terram, ut om̄ia comprehendas.

Respondeo. Spero dabis mihi uerū esse, quod per totā Ecclesiam dicit, scilicet posse cōtritiōē hom̄is tantā esse, ut deleat oēm culpā & pœnam. Secundo dabis, q̄ uoluntarie morientes om̄ia soluūt, & satisfaciūt plenissimē. His credo sine indulgentiis & lris adesse remissionē plenariā, & tñ me in hoc non esse hæreticū, nisi ap̄ Thomistas forte. Secūdo, debitū ideo dixi etiam iis/ qui tam perfecti non sunt, quia Papa minister est Ecclesie, quicq̄d p̄t facere fidelib⁹ in salutē, debet sub necessitate salutis, etiā gratis. quod si non fecerit, deus supplebit spero per misericordiam suā, quod homo neglexit per incuriam suam.

¶ Ad Tricesimā sextā. Postq̄ dimissa disputatiōe, quā de participatiōe bonorū Ecclesie cœperas, Dicit tādē hæreticū me esse, si dicerem sufficere impleri iniūctam pœnitentiā a sacerdote sine impletiōe eius/ quæ a deo imponitur, & sic euolare peccatorem non satisfacto prius deo. Sicut dixi, uester iste mos est, si mos uocari posset, tāta cholera astuare, ut altera pene syllaba hæreticū dicatis. nil nisi hæreticū, hæreticū, hæreticū Thomistæ loq̄ dicerēt, & tñ nihil p̄suis efficiētijs, nisi qd̄ p̄tra uas frigidissimas & rudissimas opiniones dictum aliqd̄ esse probatis. Ideo mihi de uobis Isaias uidetur dicere. Concipietis ardorē, & parietis stipulam. Et illud Gentilis, Parturiant montes, nascentur ridicul⁹ mus-

Primū, ex p̄dictis uidisti, quod de p̄na quam deus infligit, omnib⁹ partibus a te diuersus sum, aliis nixus principiis. ideo totū, quod p̄ra me machiari, frustra machiari. nego p̄cipia tua, & te totum a planta pedis usq; ad uerticem, sicut habes fundamenta mea superius posita.

Secundū, nolo ego docere uel doceri in Ecclesia, quod requisitus, non possim defendere, nisi dicendo, Sanctus Thomas sic dixit. Chriianus sum, non Pythagoricus.

¶ Ad tricesimā septimam, Vtrobiquē damnabiliter me errare dicis, siue de culpa, siue p̄na intelligam. quia Papa nō declaratiue, sed ministerialiter & dispositiue, culpam & p̄nā relaxat.

Respondeo, Hęc supra cōfutata satis sunt, quia ante ministerium Papæ, & ante eius dispositionem, oportet remissam esse culpam, Nihil enim ualet tua f̄ctitia attritio. Secundo, quo ad p̄nam a deo inflictam, Papa nec dispositiue, nec ministerialiter se habet, ut remittatur. Hoc enim pertinet ad forū dei, in quo Papa, p̄ter intercessionem, nihil iuris habet, ut satis dictum est. nec contrarium est determinatū ab ecclesia.

Ad tricesimā octauam, tandē plenus fiducia, premo peruersum doctorem, deinde detractorem uenialium (ne dicā) uenialium p̄dicatorū & Pontificis, proclamas. deinde negas bonarum disciplinarum p̄ceptis institutum. Oportet me tandē animū meū & lectoris mei instituere, ut sciamus cū Thomastis, neminē posse loqui, nisi paratū, altero uerbo cōuitium, crimē, blasphemiam, audire. Diligitis enī opinionis uestre sensum plus, q̄ onager suum fœtum. Audiam⁹ ergo istā magnificā tuā disputationis Bullam. Duo (inquis) p̄cepta tenes falsa, quæ uenias euertunt. Vnum, q̄ uera contritio aboleat omnē p̄nam. Alterum, q̄ uera cōtritio p̄nas p̄ligat semper. primū impugnas, & id non nisi bene institutorū Theologorū paradigmate, scilicet, ubi offendens hominē, restituit in amicitiam, non sine emenda. Ita deus, lege cōmuni, abolita culpa, uult peccatorū emendam p̄stari &c. Primū, si esses bene institut⁹ Theologus, ut gloriaris, scires iudiciū diuinū & humanū, dissimilima & contraria esse. Et deum, si remittit, totū remittere. quod homo, quia non est tam bonus q̄ de⁹, non facit. Deniq; sic Ch̄sus docuit. Ut filii essemus patris, non reddentes, nec requirentes malū pro malo,

sed beneficientes malis. Si filios oportet esse tales, quanto magis ipse pater talis est. Ideo lex ista communis, quam tu (pace tua dico) fingis, non habet locum, nisi in opinionibus tuis. Nec unquam legis a deo peccatum remissum / reseruata poena, praesertim ea, quam Papa remittere possit. legis autem semper contrarium, quod omnino poenam & culpam remisit, fat habens uindictam, si homo noua uita totus ei seruiat. Igitur legem illam communem, qua utitur deus remittendo peccatum, ille doctius & uerius tradit, qui dixit, Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum & humilatum deus non despiciet. Immo de industria praeueniens, datam uestram sententiam & legem, dicens. Quonia si uoluisses / sacrificium / dedissem, holocaustis non delectaberis. Ad idem est Isa. I. psal. XLIX. & Michae. VI. & multa alia loca scripturae. ad uestram sententiam autem nulla profus. Secundo, iterum inuidiam mihi conflare anhelas, quando me accusas, quod enervem & euacuem uenias, Hoc (salua tua reuerentia) non uerum dices. Ista enim est sententia mea, quod cum satisfactio sit (omnium sententia) melior, quam indulgentia. dico, quod bona opera, quae pertinent ad satisfactionem, sunt preferenda ueniis. praesertim, cum ueniae sint, nec praecipua, nec consultae, ideoque nec meritoriae, nec utiles ad salutem. Quia ubi non praecipuum, ibi haec obedientia. ubi non obedientia, ibi nec meritum. ubi non meritum, nec salus. Sunt enim licentiae ac permissioes quaedam, ut olim libellus repudii, & nunc permissio litium & iurgiorum forensium. Ideo dolere me confiteor, quod has res leues, tanto boatu ardemus uulgo persuadere. quod cum sine exhortatione pronum est ad permissioes, summis uiribus persuadendum fuit ad meliora, id est, ipsam satisfactionem. At hoc modo, cum uideant praecones ueniarum, quaestum funditus periturum, prudentissime hanc melioris persuasionem / non modo omittunt, sed omni studio caelant quoque, Nec multum prodest, quod dicitur (causa uerbi) uenias quidem non ualere ad meritum seu salutem, ualere tamen ad celerem satisfactionem & poenarum extinctionem. Sit sane ita, sed nihilominus redit id, quod prius dictum est, quod adhuc melius sit, etiam poenas & satisfactiones non extinguere aut remitti, cum in hoc, non nisi optima opera remittantur, scilicet oratio, ieiunium, elemosyna, Haec enim sunt partes satisfactionis, quas remitti, si audes bonum asserere, audebis etiam, id quod nihil

est, optimū dicere. Igitur uenias quærāt/qui uolunt. sed exhortentur plus ad meliora, idest, ad ipsa optia satisfactiōis opera. Sicut uirgini permittit Ap̄lus nubere, Hortatur aut̄ magis, ut uirgo maneat. Tales & tam discretos uenias Buccinatores, qui separent preciosum a uili/si dederis, nihil est, quo dissentiemus. paucos aut̄ dabis, aut aliquot ex ipsis, mendicos facies.

¶ Ad Tricesimā nonā, cū S. Thoma (timui em̄, ne cū S. Paulo uel Aug) cōfutare conaris, alteꝝ meum (ut dixisti) falsum præceptum, scilicet, q̄ uera p̄tricio, p̄enas quærit & amat. Et distinguis duplices p̄enas (sicut et supra fecisti) Primo, q̄ diu p̄enas dare pro sceleribus / est alicuius boni allatiuū (ut in p̄senti uita q̄n meritorium est) uera p̄tricio amat p̄enas, ad meredum & p̄cauendum a peccatis, sine tamen p̄temptu ueniarum.

¶ Respondeo. Gratias ago tibi q̄ maxias. Nunqd̄ ego aliud uolui / q̄ qd̄ tu hic dicis? Cur ergo supra hoc p̄ceptū fallū asserere bas? An idem apud te diuersis locis / & uerum & falsum est? Rogo, si mihi nō uis credere, crede aliquū ueritati (ut Aug. ait) per os tuum loquenti tibi, fortassis ignoranti & inuito. Admitto optimā istā confutationem falsi p̄cepti mei, qua uerissimū esse astruitur. Sequeris. Quia utrunq; melius est, q̄ alteꝝ &c. Magne deus, q̄ra est uis ueritatis, ut oim se forāssime tueatur, per os detrahentiū sibi. Tu q̄ bonis es disciplinis institut⁹ Theologus, doce me quæso, quō hęc duo simul stare possint, amare & q̄re p̄enas & satisfactiōes, siml̄ etiā remitti / & q̄rere indulgētias? Quia unum illogē (ut ais) sine altero minus est, utrunq; autem melius est, idest, ut siml̄ satisfacias, & simul omittas satisfactiōnem. quod est aliud nihil, q̄ cum ratione (ut ille ait) insanire.

Sequeris. Vbi uero p̄enæ nullum bonum afferunt. Sed retardant a bono gloriæ, p̄enæ nō assumuntur &c. De his cōclusio mea nihil dixit. sufficit mihi, q̄ etiam tuo testimonio sit uerissima, pro hac uita. Nisi q̄ iterum doleo Diui Thomæ uicem, & miserā suæ discordiæ fortem. Quia hanc p̄clusionē probat ī Italia, & damnat in Germania. Secundo istud figmentū tuū est, q̄ p̄enæ ī purgatorio nō afferant bonū. p̄trarium Chim superius tenui & defendi, usq; ad determinationem Concilii.

Terrio. Ratio tua nihil ualet, q̄ etiā p̄enæ & opera hui⁹ uitæ retardant a bono gloriæ, & tamē assumunt, immo (ut quidam e

E

tua secta, doctissim⁹ Doctor Johannes Taulerus ait) Si cœlū coram te apertum esset, adhuc intrare non deberes, nisi primū uoluntatem dei super introitu consuleres, ut etiā in gl'ia, non quæ tua sunt / q̄ras. Sed hanc sententiā uerissimā & Theologicissimā, absit, ut probet Scholastica Theologia.

¶ Ad quadragesimā primā, dicis uerū me docere, & gratias ago. Addis tñ, q̄ non minus caute sunt improbandæ & restringendæ ueniæ in piudiciū Aplicæ facultatis. Et tu quoq; ueḡ hic dicis. Immo, nec caute, nec incaute sunt improbandæ, sed permittendæ, ut quærat qui uolet, tantū, ne magnum quis se consecutum confidat, quin maius potuerit consequi.

¶ Ad quadragesimā secundā & tertiā, conaris id persuadere, q̄ Pontifex per ueniās puocat ad pium opus. Et melius esse op⁹ pium cum ueniis, q̄ alterum solum.

¶ Mihi longe alia mens est. Melius puocaretur fidelis ad ipsā satisfactionē sine ueniis (ut supra coactus es cōcedere) id est, ad multa bona opera, q̄ q̄ prouocatur ad unum illorū cum ueniis (id est remissione multorum) permitto tamen ueniis ita prouocari. Sed dico, q̄ sit incōporabiliter min⁹, ideo mea cōclusio uerissima. Secundo erroneum est, q̄ opus cum ueniis, uel grā ueniarū melius sit, q̄ sine ueniis. Quia si satisfactio est multa & optima merita, quō opus unum, cum tot meritorū remissionibus melius erit, q̄ ipsa tot merita. Loquamur quæso cum iudicio & Chriana libertate. Neq; enim poteris dicere, indulgentias aliud esse, q̄ remissiones satisfactiōis. rursus, satisfactiōē nō potes aliud asserere, q̄ multa bona opera, ieiunii, orationū, elemosynarū. Sufficit ergo, quæsumus, ut permittamus per unum opus bonum, multa bona opera remitti. non etiā eousq; cōmendemus, ut melius esse unum multis / credatur. Tertio idem ē / qd̄ deinceps dicis, q̄ cæteris paribus, melius est dare Eleemosynā gratia ueniarum, q̄ gratia meriti præcise. Id est, melius tibi uidetur, ut homo, uno bono opere & merito, faciat se uacuum multis bonis operibus. erroneum hoc & impium esse (pace tua) credo. Semper tu id conaris, ut ueniæ, nō permissiones & licentiæ quædam, sed perfectiones esse uideantur. Scis autē, q̄ licentia oīs / nullā habet laudem, nec exhortationes, nisi q̄ nō peccatum est, & infirmorū / potius pigrorum solatium. Immo, ut ille

uerissime dixit, Licetia omnes deteriores sumus. Ita in ueniis, quomodo potest melior fieri (cocomitater ut tu dicis) qui per eas tot meritis fit minor? & solum permittitur esse deterior. tu autem & suadere uis, ut sit deterior. Sed uideamus tamen probatione tuam. quia ibi (inquis) scilicet in opere pro ueniis, duo bona sunt. scilicet meritum & sublatio impediētis. Hic uero unicum est &c.

Respondeo, q̄ studiose claudis oculos, & in aperta luce quæris tenebras. fateor, duo bona sunt ibi, idest, meritū, & remissio multorū meritorū, quod bonū est pigritiæ carnis, & damnū optimū / optimorū bonorum. & sublatio quidem impediētis, scilicet ad peiora. Secūdo, hic, id est in opere sine ueniis, (idest permanēte satisfactiōe) nō unicum est tantū, sed tot, quot sunt in tota satisfactiōe / quæ est optima & meritoria, sublatio omniū impediētorū gloriæ. Et quid multa? si tua dicta recte intelligeres, uideres tibi esse causam assumptā uituperandi bona opera, & laudandi remissiones eorundē. quod horrendissimum est in ecclesia audiri. Ideo cum fiducia, mihi sumpsi causam laudandi bona opera, nō tamen uituperandi uenias. Abstraha uocabula hæc, indulgentias, uenias. & relicta opinione rem intruere, & uidebis, te nō bonū, nec bonæ causæ patronum. Quid enim potest, etiā ipsa ecclesia, ex ueniis facere, nisi remissionē satisfactiōnū? Quid autē potest satisfactiōnes intelligere, nisi optima opera meritoriaq; pœnas, & ipsa a deo præcepta? Quid ergo magnifacere præsumim⁹, quod in se nihil est / nisi permissio deterioris, ne peccetur ab infirmis?

¶ Ad quadragesimā quartam, Nouus interpret scripturæ dicis, pauperi posse negari eleemosynā sine peccato mortali, licet non sine ueniali. ideo conclusionē meā falsam &c. Gratias tibi agit, ut optimo patrono, insignis illa bælua Phylargyria, quia discit, se posse negare petenti eleemosynā sine mortali peccato. Proh dolor & horror horrendus, quid audim⁹ in ecclesia? Cur ergo Ioānes dicit charitatē nō manere in eo, qui claudit uiscera sua a proximo suo? An charitas etiā recedens, nō relinquit peccatum mortale? Immo Christus in iudicio, cur dānabit eos, qui esurientē non cibauerūt &c? Sed forte in persona impropiistarum ista dixisti. Est aliquis sensus uerus, quæ ex

India forte adduces postea, ideo interim expectabo. **Q**uod si dixeris, tunc cum ueniali peccato negari, quando pauper non eget, aut alias iusta est causa. Breuiter, si est iusta negandi causa, sine peccato negatur, si est nulla, peccatum mortale est/negasse. Sic Euangelium, sic Apostoli loquuntur. Secundo, cur non pari, immo maiori studio exquiris, quomodo liceat uenias non redimere, ad salutem inutiles & non necessarias, qui tam periculose & acute exquiris, quomodo bona opera liceat omittere, sola necessaria & utilia ad salutem, denique precepta ab ipso deo? An obsequium deo te arbitraris prestare, si calunieris precepta dei & bona opera, tantum, ut uenias, nec a deo, nec ab homine preceptas, efferas immodice? Finge nullas esse uenias in ecclesia, sed omnes per se satisfacere, sicut olim fiebat. Rogo, utra facies tibi placeret? ueniarum an satisfactionum? Vel ergo, tu non recte intelligis indulgentias, uel mala simulatione moliris calumniam bonis operibus.

CAd quadragesimam quintam, Iterum distinguis (ut uideris tibi) sufficientius, bona temporalia necessaria, Et tandem cum Thomistis nostris consentiens, dicis. Necessaria secundo modo danda pro elemosynis, sed solum in extrema necessitate. Rogo, ignosce mihi Reuerende Pater, uxor enim nimis, quod textum Apostoli Iohannis de necessitate, perditissime trahis ad necessitatem extremam, Quis dedit tibi potestatem, necessitatem illam, extremam facere? Sic diabolus insidiosissimus hostis, etiam sacras literas nobis illudit & perdit, Det dominus Ihesus Christus, ut nullus hominum, tibi & omnibus, qui hanc glosam tenent/tribuat, nisi dum perueneritis ad extremam necessitatem, ut discatis, scripturam sanctam incorruptam relinquere / uel penuria. Istam libidinem & luxuriam corrumpendam scripturam, iam ferme tredecim annis patitur ecclesia incomparabili damno suo, a doctoribus scholasticis.

Secundo, Conclusionem meam ueram relinquis. Verum non capis quod uolui. tu in hoc recte sapis, quod necessaria secundo modo, potest homo pro ueniis dare, quod admitto. Sed nostri uenales pracones, de necessariis primo modo, suadent hominibus dare pro ueniis. Horum enim uox & litera (exempli gratia) sunt haec. Si haberes unam tunicam/uende te deberes, ut uenias redimeres. nec hoc

ptenti suadent, ubi quis necessario priō modo nō habuerit, tū
alicunde mutuēt, aut mendicet, etiā si sit uxor. deīde fratres mē-
dicantes quoq; suadent, ut corradant sine licentia pecunias. Hęc
sunt: mi pater: illa porrenta, quę apud nos crassantur. nihil nisi
impudentissimę & rapacissimę auaritię negotium hic agit, in
tantum ludibriū Ecclesię Romanę, ut hęc sola esset causa abū
de fatis, ut uniuersę uenię tolleretur. nec me falsa dicere credas,
nō tū uox & fama extat, sed & libri eorū, i qb⁹ hęc passim legūf.

¶ Tertio. omnia quę suades & dicis, ea opiniōe uel simulatio-
ne dicis, q̄ uenię sint aliquod bonum, de quo satis supra.

¶ Ad Quadragesimā septimā, cum tibi esset uerissima, tamē
quia ppositū tibi fuit/ nullā nō mordere, licet nullos dentes ha-
beas, ad insignem adulationē Papę uersus, admittis esse uerā,
sed ex Papa monstrū faciens, tribuis ei utriusq; potestatis apicē,
scz, ut sit sif Pontifex & Imperator. Ita autē tribuis, ut possit im-
perio iubere p fabrica S. Petri, ut pro cōmuni bono. Nunc autē
incōparabilem modestiā ei interim appingis, q̄ petit & remune-
rat. Hac tua mollissima sed nocentissima adulationē / id agis, ut
faturus aliq; Pōtifex, laudum huius modestię pertaxus, ius
sibi credat esse deglubendi totius orbis Chriani, idq; cum impe-
rio & potestate,

¶ Secūdo dico. q̄ Basilica sancti Petri, est cōmune bonum uir-
bis Romę. Nostrę autē Basilicę sunt nobis utiliores, & magis ne-
cessarię, quia non possum⁹ oēs ad Basilicā S. Petri cōuenire, uer-
bū dei audire, & sacramēta percipere, (qua sola causa adificantē)
Meliusq; esset, q̄ Basilica Sancti Petri nō adificaretur, q̄ Paro-
chiales nostrę Ecclesię desolarentur. id autē agi uidemus & dole-
mus, dum oīm Ecclesiarū subsidia/ per indulgentias, ad insatiabi-
lem Basilicā S. Petri trahūtur. Quare istas tuas frigidissimas cau-
sandi ratiōes, scz, q̄ Basilica S. Petri est totius Chriani populi bo-
num, etiam rident Germani, sicut iustū est. Cur non magis Basi-
licam S. Iohannis matrē Ecclesiarū, etiā bonū cōmune uocasi sed
forte adhuc in futuris annis restat, ut oīnes Ecclesias Rōanas, de-
inde & Palatia, nouissime, & muros, & plateas, & p̄tes, nostris
piis operibus, grā uenię factis, adificemus. ut nō sit finis exacti-
onū. Quare: mi p̄r: Ego sic ut debeo/ suadeo homīb⁹, ut primū
uiuis tēplis bñfaciāt/ deīde suas Basilicas, nouissime Basilicam S.
Petri iuent. quia uestre Ecclesię non sunt nobis necessarię,

¶ Ad Quadragesimā octauā a deo impingis, ut ueritate cōfus, non possis inuenire qd dicas. tandē ad hanc descendis inepriam. d. Tu Martine, si habuisses a dño nro bonū Episcopatū, cū plenaria indulgentia ad Ecclia tuā reparationē, forte dulcioribus uerbis abundasses. & quibus detrahis, uenias extulisses.

¶ Respondeo, forte & tu spectas me ex anio tuo, quod conicio ex eo, q̄ tam molliter adularis. Si ego ad Episcopatū aspirarem, certe non ea loquerer, quæ tu impatientissime audis. An ignorare me credis, qua uia Episcopatus & sacerdotia ī urbe obtinentur, qñ hanc pueri in omnibus plateis orbis cantant? Deniq̄ nunc facta est rex fœdissima Roma. omitto reliqua, quæ hic, uelut tremēs & a ueritate fractus, disperdis potius q̄ loq̄ris.

¶ Ad Quadragesimā nonā. Eadē salua uenias utiles astruis, sed occasionaliter. scilicet, dum ania ex hōc in grātia actiones affurgit. Quasi esses Rhetor, tam uarios & exquisitos locos inuenis. Cur nō etiā ad Balatū ouis dicis assurgere aniam occasionaliter, ad grātia actionē? Aut q̄ laus ista uenias, qñ etiā de pœnis & malis iubemur laudare deū? Sed piget me pigra ista & inania cōmenta uersare. Illud uero q̄ uigil aduertisti, q̄ mihi ipsi cōtradixerim, ut qui uenias hic utiles, superius autē aliter uidear afferere. Dico utiles pigris, sicut oēs permissiones sunt utiles, ne peccent si licentiā non haberēt. Dico inutiles ad profectū salutis, quod pro tua uigilantia debueras ex eo uerbo intelligere, ubi dixi, si non in eas confidant.

¶ Ad Quinquagesimā, assumis causam p̄dicatorū uenialium, sed astute, quia non credis talia p̄dicata. Deinde Pontificē cōmendas, qui tam innocens sit, ut nullus uiuat aut operetur indecēter. Tertio inueheris, q̄ fraternā monitionem non p̄miserim.

¶ Respondeo. si nō sunt p̄dicata talia, aut nō credis, qd astuas ut defendas? Sine inuentū me disputasse. ¶ Secundo. Scio & ego optimū nos habere Pōtificē Leonē Decimū, et uelut Danielem in Babylōne, ut cui sua inocētia, uitæ periculū aliqñ fecerit. Sed tu quæso dic mihi. Quis unq̄ tam innocenter uixit, ut null⁹ alius nō in iue mō, sed nec indecēter operat⁹ sit, aut uixerit? uideris (nescio qd) maximū adulari uoluisse, sed inter dicendū, & uerba, & sens⁹ te defecit. Forte uoluisti dicere, q̄ Leo Decim⁹ id agit, ut nullus indecenter uiuat, qd cū uideres impossibile, in-

ter uerba mutas sensum, & orationem sine sensu relinquis.

Secundo dic mihi. Quis a disputatore unquam exostulauit, ut prius eum moneret, propter quem disputat? Cur etiam tu non prius me monuisti, quoniam tot nominibus criminum me foedare parabas? Cur Pontifex in Decretis suis, non prius monet quam statuit contra abusum quaestorum? Ego in communi disputaui, neminem nominavi. Si innocentes sunt, quod quorundam sese tangit? Ergo nemo predicet Euangelium, uitia ne carpant in publico, nisi prius ostiatim singulos moneat.

Mihi miraculum est, eos esse innocentes & tamen meis uerbis moueri. Sed uere est illud Diui Hieronymi, quoniam uitia communiter arguntur, quod irascitur accusator est sui. Denique quomodo monitionem meam receperunt, qui etiam te patrono usque hodie perstant innocentes? Noli quaeso mihi mandare, ut innocentes moneam. Si uis autem ut moneam, iam alio accusatore non egent, quia tu patronus eorum nocentes confiteris.

Tertio quod autem haec facta sint (licet tu non credas) testis est tota terra, testes & extantes libri. quod autem id fecerint, ipsi uiderint.

¶ Ad Quinquagesimam primam, sicut eadem repetis, ita eadem tibi dicta uolo, nisi quod me, per talenta loqui dicis, quod transeo.

¶ Ad Quinquagesimam secundam dicis. Vanam esse meam conclusionem, quod ita probas. Quia nullus tam stultus sit, ut sic faciat.

¶ Respondeo. Quid ad te quaeso, si nullus est tam stultus sine me disputare (ut dixi) uel in uentum. Nunquid ideo Decretales Papae sunt uanae de abusionibus quaestorum, quia tu nullum quaestorem contra egisse defendis? Sed per senectute forte, ita & loquaris, & phantasiaris. Si nullus est qui sic perfidit in litteras, nullum tetigi. Eos qui sunt, uolui tangere, quos ego non unum, sed plures noui. & adeo stultos, ut non solum de animarum redemptione, sed de sua quoque salute certi sibi essent, quia has litteras haberent. Deinde. Cur tuis Clientulis non etiam persuades, ut animam suam impignerent, pro perditione & satisfactione?

Quoties tibi: rogo: dicendum est, Impium & auaritia ministerium esse, quod per uenias, tam exquisite, tam magnifice omnia tentantur, ac si solae essent reges. & per necessariis ad salutem, prius uix mutentur. Tu cogita, an simplex populus non discat perfidere in litteras, tanto luxu & apparatu commendatas? Magnam enim cogitent necesse est, quod tam magnifice proponitur. Tu qui interim doctores, non fidendum in litteras, mox etiam simplicem populum eadem per seipsum discernere & in-

telligere p̄dis, contra tot & tantorum persuasiões & irritabulaf
Tandē mihi minaris, maledicta, irrisiões, censuras. Quas t̄ &
quare: noli miari mi pater. Ch̄sus uiuit, nō solū uiuit, s̄ etiā reg-
nat, nō solū i cœlo, s̄ etiā i Roma, q̄tūlibet ip̄a furiat. Si male
dicar p̄ ueritate, b̄ndicā d̄m. Nō separabit me Censura Eccl̄iæ
ab Eccl̄ia, si iungat me ueritas Eccl̄iæ. Malo esse a te & similibus
(si ita perites) maledict⁹ & excōicat⁹, q̄ recū b̄ndict⁹. Nihil habeo
qđ possim perdere. domini ego sum, si perdor/dño perdor, id
est inuenior. Alium ergo quare/quem terreas.

¶ Ad Quinquagesimā tertiā. Stultū & ridiculū me uocas, interi-
tu sapiens dicis, Crebra raris cedere, & annalia festa Sanctorum
celebriora esse, q̄ sabbatum uirginis maris.

¶ Respondeo, Quō quo mi pater? Aut p̄uius describit arcus,
aut flumen Rhenū, sed nūc nō erat iis locus. Primū, non sunt
rara apđ nos, s̄ p̄tinua indulgentiarū negotia. Deinde, qđ p̄por-
tio, ut uerbū dei / qđ instantissime p̄cepit Ch̄sus p̄dicari, cedat
raris indulgentiis? Si Ch̄sus ita nō iussisset, staret tua similitudo.

Item nō pōt Papa iubere silētiū uerbi dei, qđ semel emissum,
nō est alligatū, sed nec factū a Papa unquā legi. Per idē Respon-
deo ad sequētis cōclusionis futilem p̄tationē, ubi tu sermonē
ueniaḡ / esse uerbū dei p̄tēdis, s̄ improprie. scilicet, cū declarato-
riis & hortatoriis. si uerbū dei dicit, qđ cū uerbo dei dicit, oēs
hæretici, oēs dæmōes, oēs hoies, nō loquūt nisi uerbū dei. Quia
nihil tā absurde dici pōt, qn uerbū dei misceri possit. Ego dico,
qđ sit uerbū homis, & de remissioe homis platū. q̄a uerbū dei ē,
qđ fide iustificat cor, & gr̄am iustificatē p̄fert, sicut Ro. I. Virt⁹ dei
est i salutē om̄i credēti. Verbū aut ueniaḡ, nō iustificat, nihilq; cō-
fert animæ, nisi qđ dat licentiam pigritandi in bonis operibus,
propter infirmos.

¶ Ad quinquagesimā quintam, dicis hanc & similes esse pue-
riles, uiri stonachati, & inferētis os in cœlū, & cōtra stimulū
calcitrātis. Rūdeo uerū est, apud Syluestrū & Thōistas dūtaxat.

¶ Ad quinquagesimā sextam, auctoritate Thomæ, dicis the-
sauros eccl̄iæ / esse merita Christi, inq̄tū satisfationes. Et idē
per idem probas, & dicis, qđ S. Grego. dedit aliquādo indulgen-
tias, ut cōiter dicit, nō pōt p̄bari. Ideo nec S. Thomas aliquid
in hac re efficit. Ego quidē, nō cū uniuerso orbe me disputaturū

obtuli. quia nesciebā, q̄ positōes meæ essent tam late uagaturæ, ideo noui mihi arrogantia hanc ascribere. Casus me in has res perduxit, ex quibus, cū silentio me eripere nō possum. forte de⁹ ita uoluit. Ego tamen istā cōclusionē nō asserui, sed & adhuc disputo, expectās cōciliū determinationē, sicut & oēs alias quæ dubiæ sunt, aut in controuersia hærent.

¶ Ad quinquagesimā septimā, mire q̄ pungeris, q̄ auaritiā paululū momordi. Nam & tu quoq; patientius ferre potes, si contra scripturā pugnarē, q̄ cōtra Auaritiā. Ideo & hic Pontifici eximie adulatus, inuidiam mihi cōciliare festinas. Quid mihi innocentia Pōtificis obtendis? Nunquid ego eā ignoro? Aut si Auaritiā taxo, nunq̄ ideo Pontificis innocentia mordeo? Tu uide poti⁹, an impius sis in Pontificem, q̄ auaritiā & Pōtificis innocentia in unā rem conflas, dum morsam auaritiā, idē astruis qd̄ lafam Pontificis innocentia. immo sub prætētu innocentia Pōtificis, irreprensibile nobis defendis auaritiā? Si sunt innocētes tui Clientuli, nō mordent a me, si nocentes, cur defendis? Det tibi dñs, ut aliqñ rectius iudices, melius uideas, & a calūniis mei abstineas

¶ Ad Quinquagesimā octauā eadem reperis, quæ in antēcedente dixisti. Tua enim sunt uerba, ideo transeo.

¶ Ad Quinquagesimā nonā, iterū totus ardes, adeo ī cæteris oñib⁹ patientior es, præter ubi auaritiā tango, quā tamē uelis, nolis non possis negare Romæ uersari, ne dicam dominari. ut mihi tu quoq; ppe fias suspectus, q̄ magis lucra q̄ aīas cures. interrim innocētissimū Pōtificē, ad inuidiā meā cōmendas, scilicet, ut tñ dec⁹ innocētiæ operculū facias nequitia. Id em̄ anheas, ut mores Romæ arguere neminē sinas, nisi te interp̄te/ simul optimi Pontificis innocentia lafisse p̄betur. Quid uis? patronū te uocē Romanorū flagitiorū? Cur tu ipse nō te quoq; interp̄taris lafisse Pontificē, q̄ aperte scribis Romanū clerū a p̄xima perfectione declinasse. Sine me tuis tecū artib⁹ agere. Clerū Romanū mordes? At Pontifex est pars & quidē nobilior, Cleri. Ve tibi mi sero, q̄ talē ac tñ Pōtificē non solū lapsū, sed a tota perfectione declinasse, & in perfidiā & hæresim abiisse, palam asseris. Id em̄ totū significat declinare, scilicet, a perfectione. Vides ne q̄ pulchre & ego te Auxelib⁹ istis posse oppriere, si a d̄lari & calūniari uellē.

¶ Quæ ad Sexagesimã cū sequēte dicis, transeo. Nihil eñ dicis, qđ non dictū sit prius. Ego p̄babiliter posui, qđ Thezaurus indulgentiarū sit ipsæ Claus, ut in declara. Siñter transeo. Sexagesimã tertiã, qđ admittis eam esse ueram, non tamē sine calūnia.

¶ Ad Sexagesimã tertiã, quartã, qntã & sextã, cū ueras esse nō neges, neq; negare possis, Miror, qđ ita excandescis, & totus ignis efficeris. Mirabiliorē disputatorē nō uidi, ut quem p̄pōnes uerã, plus mouent q̄ falsã, cū tñ ueritas q̄ratur disputado. Igitur sim Canis, filius Canis, dicax, nō excusat⁹ ab anathemate, nec metis compositæ, & si qua plura, pro modestia tua senili habes, modo uera me saltē momordisse p̄cedas, si negas dixisse. Hanc fatyrã merui, nō qđ falsa, sed qđ uera dixi in auaritiã. Nō credidissē Romanã auaritiã, tam tenerã & impassibilē esse, immo tam ambitiosam & arrogantē, ut innocētia optimi Pontificis uideri uellet.

¶ Ad Sexagesimã septimã dicis, me deserto Pontifice etiã donis sp̄ss̄sancti detrahēre. Ego miror te senē adeo feruere, ut nec me, nec te intelligere possis. Ego nō dixi uenias nō esse utiles, sed anix̄ esse utiles nego, nisi quo mō licētia & permissiōes utiles sunt. quod aut̄ tu id̄ blasphemã dicas, nihil curo.

¶ Ad Sexagesimã octauã, Excusandos cēses eos, qui uenias astruxerint maximas gratias, sed per Hyperbolen. Obsecro, cur & me nō aliqua figura censes excusandū, qui nihil assero, sed solum disputo? Cur tibi facis, qđ mihi nō facis? Deinde, si sunt per Hyperbolen excusandi, cur nō etiã sunt per Cyrologiã accusandi? cū ueritas hac figura q̄ maxime gaudeat, & ipsa, q̄ optinã ueritatis doctores deceat, Illam uero, ubi potest, fugiãt. Immo id unice q̄ror, qđ per Hyperbolen sunt loquuti. Si autē uobis permittitis: mi R. P. improprie & hyperbolice, & quoquo modo libuerit, loqui, Cur nō & Iohãnē Reuchlin integrū & eruditū uiḡ, eadē equitate tractastis, & aliqua figura eū excusastis? Aut si in hūc tam rigidi fuistis Cēsores, ut in syllabis innoxiiis, inueniretis uenenū, certe nō permitteſ uobis, tam larga & libera figurãdæ locutiōis licentia, qđ falsa dicta pro libito seminare & interpretari possitis. Aut si qua uenia uobis dabitur, dupla huic debetur. & eo absoluto, uos rei permanebitis. Secūdo, noua p̄sus distinctiōe, putas me inexcusabilē, quia uenias appellaueſ

rim minias gratias, cū sint, & alia gratia, & dona minora, scilicet bona fortunæ &c. Si mente fuisses quieta, uidisses, cur hæc addiderim, ad gratiā dei & crucis pietatē cōparatæ, Ego cōparationē feci ad crucē, Hanc quasi nō uideas, nouā cōparationē facis ad bona fortunæ. Si sic ad iniquitatem & calumniā tantū uigilas, quis poterit tibi uerax uideri?

¶ Transeo, q̄ in Sexagesimā nonam cum tribus sequentibus, amarulentus euomis.

¶ Ad Septuagesimā tertiam, nō nego quidē posse omnē casum absolui potestate clauis. Sed insanā esse dixi & dico, pro ueniarū magnificentia, q̄ nihil profunt ad uitā, tam horrēda mōstra criminū, in exēplū uocare. & pro magnitudine potestatis, leuicula facere. Ex quā insanissima ueniarū cōmendatiōe, fit, ut uiles fiant cōtritiōes & uera pœnitētia. Boni p̄dicatoris est, p̄stā (ut sunt) magna p̄dicare, ut misericordia dei magnificet. Aut dic, cur nō pro cōtritiōis magnificentia, simile aliquid dicūt? scilicet, quia nō pecunias, sed paupertatē hi sermones afferūt. In rebus nō necessariis, nec utilibus ad salutē, sed tantū permissis, honorificū putas, i Ecclesia dei tot Auxesib⁹ tonare. cū nec Chrii passionē, sic uelit Ecclesia p̄dicari?

¶ In septuagesima quinta, nō dixi Papā minorē Petro, imo nolui, ut Papā & Petrū, negarēt maiores grās hīc / q̄ sint ueniarū.

¶ In septuagesimā sextā, ut nihil omittas, quo me execrabilem facias Pōrifici, & eū tibi uni adulantissimo ppitiū, fingis me Ironice, de tanto Pontifice loqui. Vides ne, quātus sit mihi hic locus inuehēdi in te, in tuā pene dixissem, Sed reprimo me, Arrige aures & audi, si saltē domi eas habes. Ego dico nō Ironice sed plane, q̄ oīs Papa habet maiores gratias, q̄ ueniarū sint, scilicet Euangeliū & gratias curationū, & oīa, q̄ scribunt. i. Corī. xii. Nō in persona sua, sed in potestate sua, id est, eo modo quo gratias ueniales habet. Nā & si sedulo dissimulas, nō tamē credo adeo stupescis, ut uenias Papā in persona sua habere dicas, sicut uirtutes personales, nisi dixeris, q̄ deposit⁹ Papa etiā oīa possit q̄ prius. Igit̄ qcqd est in Ecclesia donorū & mīsteriorū, dixi in manu Papæ esse, ut ordiet, mittat, ponat, sicut corpori Ecclesiæ expedire uideret. Hæc aut̄ sunt incōparabiliter maiores græ q̄ ueniarū. Meli⁹ facit em̄ Papa, si unū bonū pastorē, uni Ecclesiæ p̄fecerit,

quasi si omnes similes indulgentias dederit. Tu autem in personam tantum huius
Leois Decimi iterum, sicut decet graphicum adulatorum, intelligis in ver-
bis alienis, quicquid uolueris, et tantum detractor & calumniator esse non uis.

¶ In Septuagesima septima mihi non credis, quod ad me per hoc
nobis non sit satis. omnia illoque optimi consulis, nisi quod respector perso-
narum, mea solius / pessimi consulis.

¶ In Septuagesima octaua, nec excusatione me dignaris. Quod
est istud nouum Syluestrinum forum, in quo teo negat excusatione? Sed
oborto collo rapit ad abiurandam haeresim, sit, siue non sit haereti-
cus? Sed ubi uera mea non potes negare, saltem personam meam omni
studio pretendis opprimere. utinam tecum mihi liceret, & corpusculi per-
mitteret imbecillitas, coram de iis rebus proferre. Non dubito me tantum
tibi ostensurum, ut saltem modestius deinceps disputares. Haec fat de
proponibus. Caetera credo uideris / aut uidebis, in declarationibus meis.

¶ Ad Questionum uero laicorum profectiones uolui quiescere, sed in-
cidit & permouit perspectum iam tuum ingenium, & audium uictoriae,
& impotens pugnae. ideo si possum, paucis respondebo.

¶ Ad primam, cum longum illud Tarantaram induxisses, ubi inter
caetera etiam meritum congrui, & preparatione hominis ad gratiam, neces-
sario procedere docuisses infusionem gratiae. Quae haeresis iam quod per
Ecclesiam pualida, copiosissime profudit a B. Aug. contra Pelagianos. &
in nostra Vniuersitate cepit explodi. Tandem commemoras iustitiam di-
uinam non permittere euacuari purgatorium, Et hoc probas autoritate
scripturae (Thomae) Ex ipso enim caeteri Theologi & Canonistae luxerunt,
His itaque percussis, cum quaestio ista laica adhuc staret, scilicet, quod
Charitas & necessitas essent causa iustissimae euacuandi purgato-
rii, et hic torus nodus esset. Hunc sic soluisti fortiter, dicens. Cha-
ritas autem Pontificis, & necessitas animarum, non est efficax ratio sic re-
laxandi iustitiam diuinam, quam deus talis necessitatis conscius, & infini-
tae Charitatis ac misericordiae uisceribus plenus, sanxit. Haec tua
solutio, omni glacie frigidior, Et (ut tuis disciplinis utar) peti-
tio principii tantum effecit, ut si quis uelit tibi credere, sit quietus,
qui nolit autem credere, nihil audierit nisi uacua uerba. Quid enim
istis uerbis ruidisti, nisi quia deus non uult charitate & necessitate esse
causas sufficiens? Et non probas deum id non uelle. Quia si deus pecu-
niam, aut quodlibet temporale (nisi forte non sit conscius etiam temporis)
efficacem reputat causam, Cur non etiam Charitatem ipsam, in qua omnia

illa ordinari uoluit? Nūc si ego quærerē, Cur ergo pecunia, aut
repor. is res, est causa efficax eadē p̄cipii petitiōe, dices, De⁹ ita
uoluit. Si de uolūtate ergo dei disputandū est, Scimus, q̄ nulla
res mūdi sic placet, ut charitas. & qd̄ charitati nō donat, nō p̄su-
mitur ulli alteri causā donare. Si aut̄ alteri donat, multo maxie
charitati. Et sic patet, q̄ etiā tu mecū succūbis in ista q̄stione. Ob-
secro te, crede mihi, sunt & in laicis iudicia, et tanta, ut ego me
p̄stear ferme ter in istis q̄stionibus succubuisse, Et nihil retulisse
gl̄ia, q̄ q̄ sibi uerba a me data dicerēt, sicut & tu hic facis mihi.

Secundæ solutio, multo frigidior & uanior est, nulli nisi tibi
soli satisfaciens. Priā (inqs) causa est, q̄ ul̄ porrigēs forte non fm̄
facultatē pp̄riā porrexit, uel nimis parce porrigit. Tolle ista acci-
dentia, & pone, q̄ dē pp̄ria facultate & sufficienter porrexint.
Hæc enī a te dicunt, tanq̄ lubrico, q̄ tēpus redimas, & exitū q̄ras,
nihil enī sunt ad p̄positū. Ergo nō est causa, m̄to min⁹ primā
causa. Alia, q̄ suffragia, si nō p̄sunt iam redemptis, p̄sunt tamē
aliis. Hoc nō q̄rebat, sed hic est nodus. An omittēda sint officia
nomiatim p̄ aiabus oblata, an noīa eorū nō p̄nunciari, nō i ora-
tiōib⁹ memorari oporteat? Hic respōde, q̄ si omittēda sunt, oīs
deuotio uulgi deficiet, & sacerdotes fame p̄ficiantur, nisi forte
dices. Quid ad Romanos, q̄ Germani m̄riunt.

Ad tertiam iterum dices, non esse causam sufficientē, cui
rursus opponitur charitas, ut supra, & permanet quæstio. nisi
uelimus nuda uerba Syluestri pro oraculis habere.

Ad quartā. Mihi p̄ reglā tradis, factū & dictū Eccl̄iæ Roma-
næ. Respōdeo. Si de uirtuali & representatiua tua Eccl̄ia loqueris,
nolo tuā regulā. Quia, ut supra dixi, Ex c. Significasti. Talis Eccl̄ia
pōt errare. Vniuersalis aut̄ Eccl̄ia nō potest errare, ut doctissime
etiā probat Card. Came. in primo Sen. Deinde, Nec Papa usq̄
hoc dicit aut facit, qd̄ tu factū & dictū Eccl̄iæ uocas. promptul⁹
es æquiuocator hui⁹ nomis Eccl̄ia, ideo maxie mihi suspectus.

Ad Quintā dices. Vbi multæ sunt diuitiæ, multi q̄ comedūt
eas. Hoc est qd̄ querūtur, q̄ Roma quærīt saturare pecuniis suos
Comestores, & totū pene deuorat q̄bē. Cur nō minuant̄ come-
dētēs diuitiæ? In fine iteꝝ facis ex Papa Imperatorē i potesta-
te & uolentia. Sed Maximilian⁹ & Germania id nō nouerūt, ne
q̄ credunt. fortissime aut̄ id negāt Turcæ & Tartari. frustra quo-

q̄ celeberrimū illd̄ & cōmune bonū, qd̄ est lapides & ligna, nobis iactitas. Non enim per hoc soluantur laicorum quæstiones.

¶ Ad Sextam, sum tibi Hæresiarcha, quandoquidē potestatem tibi arrogas baptisandi mei/ut uolueris. Ago in gr̄as, q̄ uerum esse dicis, nihil remitti iis / q̄ perfecte sūt p̄triti. Et scio non oēs esse tales. Sed nō ideo intrant purgatoriū, q̄a pœnas debent quas Papa possit soluere, ut probabiliter tenui & teneo.

¶ Ad septimā dicis, q̄ duo bona adderent, Vnū, q̄ necesse esset fideles toties repetere causam, gr̄a cui⁹ dan̄t ueniam, puta Eleemosynā &c. Scimus: mi pater: q̄ uos libēter uideretis, causam istā, una hora milies repeti. Hoc fere in Auaritiæ bonū cedit. Nos quærim⁹ de bono dātis, qd̄ si est datio Eleemosynæ, meli⁹ id sit sine ueniis & gratis, q̄ p̄pter uenias, ut supra dixi. Tu autē semper imaginaris, uenias esse aliqd̄ bonū. Alteq̄ bonū (ings) remitteret nouus reat⁹ pœnarū, si q̄s post ueniā incidisset.

Respōdeo, q̄ iste reat⁹ meli⁹ tollit, sine ueniis. quia ueniam nō sunt pro peccatis uenialib⁹ necessaria. Si autē de mortali reatu intelligis, iā nullū est istud bonū, nisi cēties quis in die peccet mortaliter, qd̄ nullus facit uere pœnitens.

¶ Ad octauā, q̄ Papa suspēdit uenias & literas, dicis id fieri, pro structura oīm p̄clarissima. Et hæc tibi uidet esse iusta suspensionis causa. Nec miq̄, nō em̄ nisi q̄ Rōæ sunt/curas. Ego autē dico, sit illa structura honorabilior oib⁹, certe nr̄æ Ecclesiæ sunt magis necessaria. Ad pompā mūdi solū respicis, q̄si tūc Ecclesia sit p̄clare puisa, si ligna & lapides in magnū crexerit cumulū. cū si uelletis, possitis ipsi Romani, Pontificē opulētissime iuuare. Sed aliorū sit iuditiū de tuis solutiōibus. Ego fateor, me nihil ex iis habere, qd̄ Laicis reddam, nisi maiores quæstiones.

¶ Vltimo tribuis Pontifici iterum, ut sit uirtualis Ecclesia, & Imperator, & Pōtifex, potēs & brachio seculari cōpescere &c. Ista opiniōe tua stante, uelle doceri, an etiā sitis homicidæ? Cur ergo iura nō perfruunt Ecclesiæ, ad corporalis uitæ periculū, pœnitentiā imponeret Sed hæc alias & ab aliis. In fine dico, non me terrebit impullis, & miaci strepitu uerborū tuorū. Si occidor, uiuit Christus dominus meus & omnium, qui est benedictus in secula. Amen. Ecce mi R. P. cursim & duobus diebus, tibi hæc reddidi. quia uisa sunt leuicula / quæ tu opposuisti, ideo ex tē-

pore, & ut in buccā uenit, tibi respōdi. Si uolueris deinceps retū-
dere, uide, ut Thomā tuum armatiore producas in harenā. ne
forte tunc nō ea modestia excipiaris, qua hac congressione ex-
ceptus es. Repressi enī meipsum, ne malū redderē p malō. Vale,

¶ Mendæ aliquot in hoc libello cōmissæ, sic emendantur.

In A.

Folio secundo a tergo, uersu decio. lege, in legē p̄tī &c.
Fo. III. a tergo, uersu uicesimonono. lege, Sexto, Libera &c.
Fo. III. a frōte, uersu uicesimonono. lege, Thessalonicēsisibus

In B.

Folio. I. a fron. uersu undecimo. lege, positiones &c.
Ibidem, uersu decimoquinto. lege, Ad p̄positionem &c.
Fo. II. a tergo, uersu uicesimo tertio. lege, talē, percepta &c.
Fo. III. a fron. uersu decimonono. lege, colamus. &c.

In C.

Fo. III. a fron. uersu ultio. lege, scilicet non &c.
In eodem a tergo, uersu. II. lege, charitatis augmentū.
Fo. III. a fron. uersu tricesimo. lege, quartā &c.
In eodē a tergo, uersu nono. lege, quā ad certissimū &c.

In D.

Fo. II. a tergo, uersu uicesimo. lege, Ad tricesimā tertiā &c.
Et sic deinceps numerū sequentem, si op⁹ est, accommodato,

In E.

Fo. III. a fron. uersu. I. lege, necessaria
Ibidē, uersu decimo nono. lege, futurus &c.

¶ Si prater annotatos: Lector: errores, alios quoq;
deprehēderis, p̄ igenio tuo (ut soles) tractato.